

დასკვნა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რეფორმასთან დაკავშირებით*

- ზოგადი ნაწილი და ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი - ნაწილი I - ზოგადი დებულებები, ფიზიკური პირი

პროფ. დოქ. ოლაფ მუტჰორსტი

სამოქალაქო სამართლის, საპროცესო და გაკოტრების სამართლის პროფესორი, ბერლინის თავისუფალი უნივერსიტეტი, სამართლის მეცნიერებების განყოფილება

დაკვეთა

გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოებამ (GIZ) მთხოვა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის (სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი ნაწილი [მუხლები 1-146] და ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი [მუხლები 316-476]) რეფორმასთან დაკავშირებით სამართლებრივი დასკვნის სახით შეფასების განხორციელება. ამ მიზნით, ვიხელმძღვანელებ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის გერმანული თარგმანით, რომელიც შესრულებულია 2015 წლის 11 დეკემბერს გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების პროგრამის „სამართლისა და იუსტიციის რეფორმის კონსულტაცია სამხრეთ კავკასიაში“ ფარგლებში, აგრეთვე გერმანიის ტექნიკური თანამშრომლობის პროექტის „სამართლისა და სასამართლო სისტემის მხარდაჭერა საქართველოში“, ფარგლებში შედგენილი 1997 წლის 26 ივნისისა და 2008 წლის 19 დეკემბრის რედაქციების სინოპტიკური მიმოხილვით. გარდა ამისა ვხელმძღვანელობ 2018 წლის 10 აგვისტოს „მომხმარებელთა დაცვის შესახებ“ კანონის პროექტის ინგლისური რედაქციით.

დასკვნა წარმოდგენილი იქნება ტექსტისა და ცხრილის სახით, რომელშიც ასახული იქნება ჩემი შემაჯამებელი, კომენტირებული რეკომენდაციები ცვლილებების თაობაზე.

ამასთან, განსაკუთრებული ყურადღება მიექცევა ცალკეული ნორმების ტექნიკურ ან შესაბამისად, ტერმინოლოგიურ ხარვეზებს, სისტემის ხარვეზებს ნორმების შეთანხმებისას (ასევე, სამოქალაქო კოდექსის სხვა თავების გათვალისწინებით), ე.წ. „ევროპულ სტანდარტებთან“ თავსებადობას, განსაკუთრებით ევროკავშირის დირექტივების, ევროპის სახელმწიფოებო სამართლის პრინციპების (PECL) და ერთიანი კომპეტენციის ფარგლების პროექტის (DCFR) კონტექსტში.

დასკვნის მომზადებისას გამოყენებული იქნება სამოქალაქო კოდექსის რეფორმასთან დაკავშირებით უკვე მომზადებული მასალები. კერძოდ:

- ანგარიში და ცხრილი „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რეფორმის აუცილებლობა“ - გიორგი ვაშაყიძე, 5.4.2016
- ცხრილი „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რეფორმის საჭიროებები“ - თორნიკე დაჯანია, 24.4.2016
- „კერძო სამართლის სფეროში საუკეთესო პრაქტიკის კვლევა ევროკავშირსა და საქართველოს შორის ასოცირების შეთანხმებისა და ევროპული სტანდარტების მიხედვით“ - კარო-

* შესრულებულია გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების დაკვეთით პროგრამის „ევროპულ სტანდარტებთან სამხრეთ კავკასიის სამართლებრივი დაახლოება“ ფარგლებში.

ლინე მელლერ-ჰანნიხი, 10.9.2016

- „საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის რეფორმა. კონცეფცია“, ლადო ჭანტურიას და როლფ კნიპერის მიერ მომზადებული დანართით, თებერვალი 2017

შუალედური შედეგების განხილვის მიზნით გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების მოწვევით, 2018 წლის 3-5 სექტემბერს გაიმართა სამუშაო შეხვედრა, რომელშიც მონაწილეობდნენ საქართველოს სამოქალაქო სამართლის მეცნიერებისა და პრაქტიკის წარმომადგენლები. აღნიშნული შეხვედრის შედეგები გათვალისწინებულ იქნა წარმოდგენილი დასკვნის მომზადებისას.

დასკვნა

წინასწარი შენიშვნა

წინამდებარე დასკვნას საფუძვლად უდევს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის გერმანული თარგმანი, რომელიც მომზადებულ იქნა 2015 წლის 11 დეკემბერს, გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების პროგრამის „სამართლისა და იუსტიციის რეფორმის კონსულტაცია სამხრეთ კავკასიაში“, ფარგლებში. ვინაიდან, მე არ ვფლობ საქართველოს სახელმწიფო ენას, რომელზეც არის გამოცემული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, არ მაქვს შესაძლებლობა გავარკვიო ჩემს მიერ გაკეთებული მითითებებიდან და რეკომენდაციებიდან რომელია გამოწვეული განსხვავებული ენობრივი რედაქციებით. სიფრთხილის მოსაზრებებიდან გამომდინარე, წარმოდგენილი მაქვს რეკომენდაციები, რომლებიც შესაძლოა მხოლოდ გერმანულად თარგმნისას დაშვებული ენობრივი შეცდომებით იყოს გამოწვეული. ცვლილებებთან დაკავშირებული რიგი რეკომენდაციებისა არ განმეორებს, რადგან ისინი ჩემი ვარაუდით, არ წარმოადგენენ შინაარსობრივად მნიშვნელოვან ცვლილებებს, არამედ მხოლოდ გერმანული რედაქციის ენობრივი შესწორებებია.

კანონი შეიცავს დიდი ოდენობით მითითებებს საკანონმდებლო ცვლილებების შედეგად არსებულ სამართლებრივ მდგომარეობასთან დაკავშირებით, რომელთა გადამოწმება ჩემთვის შეუძლებელია და ამდენად მე ვერ შევაფასებ, თუ რა გავლენას იქონიებენ მათზე ჩემს მიერ შემოთავაზებული ცვლილებები. ისინი არ წარმოადგენენ ჩემი შეფასების საგანს.

გარდა ამისა, ჩემთვის არ არის ცნობილი, თუ რამდენად აქტუალურ მოქმედ რედაქციასთან მაქვს საქმე. ჩემი ვარაუდით, სარჩევის სათაურები არა მხოლოდ რედაქციულ, არამედ ოფიციალურ ხასიათს ატარებენ და ამიტომაც ისინიც შეტანილია ჩემს დასკვნაში.

ამასთან, უნდა აღვნიშნო, რომ მე არც საქართველოს სამართლის სხვა დარგებს ვიცნობ და არც მოქმედი სამართლის განმარტებისა და გამოყენების, არც საქართველოს სამართლებრივი ურთიერთობების საფუძვლად არსებული ეკონომიკური, საზოგადოებრივი და პოლიტიკური ურთიერთობების ან მოქმედი სამართლის კულტურული და ფილოსოფიური წინამძღვრების შესახებ მაქვს ინფორმაცია. ამიტომ შემოიძლია მხოლოდ, საქართველოს გადასახედიდან უცხო სამართლებრივი წესრიგის სოციალიზებული სამოქალაქო სამართლის დოგმატიკოსის პოზიციიდან, სიცხადის, სისტემატიკისა და თანმიმდევრულობის ჩემეული გაგებით ვისაუბრო. მით უმეტეს, შეუძლებელია შორეულ პერსპექტივაში შესაძლო ცვლილების შედეგების წარმოდგენა ჩემს მოსაზრებებში. ჩემს მიერ „ცვლილების თაობაზე რეკომენდაციად“ ნოდებული მოსაზრებები წარმოადგენენ „რეკომენდაციებს“ მხოლოდ ამ სუსტი გაგებით.

და ბოლოს, გადაჭარბებული იქნება იმის მტკიცება, რომ ეს დასკვნა ევროკავშირის სამათალთან სრულყოფილ შედარებით-სამართლებრივ ანალიზს წარმოადგენს. მე კარგად ვიცნობ ჩემს მშობლიურ სამართალს და შერჩევითად (სელექციურად) გამოვიყენებ ევროპულ საფუძვლებს.

I. თემატური სტრუქტურა

პირველ რიგში განვიხილავ სამოქალაქო კოდექსის საფუძვლად არსებული სტრუქტურის სამართლებრივ არსს. 1

1. კერძო სამართლის კოდიფიკაცია

სამოქალაქო კოდექსის წარმოდგენილი რედაქცია შედგება ექვსი წიგნისა და გარდამავალი და დასკვნითი დებულებებისგან: 2

- წიგნი პირველი: სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი (მუხლები 1-146)
- წიგნი მეორე: სანივთო (ქონებრივი) სამართალი (მუხლები 147-312)¹
- წიგნი მესამე: ვალდებულებითი სამართალი (მუხლები 316-1016)
- წიგნი მეოთხე: ინტელექტუალური საკუთრების სამართალი (მუხლები 1017-1105)
- წიგნი მეხუთე: საოჯახო სამართალი (მუხლები 1106-1305-8)
- წიგნი მეექვსე: მემკვიდრეობითი სამართალი (მუხლები 1306-1503)
- სამოქალაქო კოდექსის გარდამავალი და დასკვნითი დებულებები (მუხლები 1504-1520)

ამით სამოქალაქო კოდექსი ევროპული კოდიფიკაციის ტრადიციულ გზას მიჰყვება.² კერძო სამართლის დეფინიციიდან გამომდინარე, რომელიც საზოგადოების ცალკეულ თანასწორ წევრებს შორის ურთიერთობას არეგულირებს³, ქონებრივი, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართალურთიერთობები წარმოადგენს ყველასთვის მოქმედ სამოქალაქო სამართალს (*Zivilrecht*) განსაკუთრებული კერძო სამართალისგან განსხვავებით, რომელიც სამართლის შერჩეულ სფეროებს (ვაჭართა წრე, სამენარმეო მეურნეობა, დასაქმებულები) ან სამართლებრივ სიკეთეს (არამატერიალური ქონების სამართალი) ეხება.⁴ სამოქალაქო სამართალი ძირითადად ქონებრივი, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართალურთიერთობების მომცველი კოდიფიკაციის სახით არის შეკრული (სამოქალაქო კოდექსი, *Bürgerliches Gesetzbuch, Zivilgesetzbuch*). ზოგად ნაწილში წამდგარებულია მთელი სამოქალაქო კოდექსისთვის მნიშვნელოვანი დებულებები.⁵

ჩემი კვლევა შეეხება სამოქალაქო კოდექსის ზოგად დებულებებს, აგრეთვე ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილს. ამ სფეროებში არსებული სტრუქტურა უკომპრომისოდ არის ხორცშესხმული და ამდენად არ საჭიროებს რაიმე ცვლილების შეტანას. 3

ამდენად, არამატერიალური ქონებრივი სიკეთის სამართლის, აგრეთვე საერთაშორისო კერძო სამართლის, სანარმოთა და სავაჭრო კოდექსის ინტეგრაციის საკითხებს ამ ნაშრომში არ ჩავუღრმავდები. თუმცა, ქვემოთ ვისაუბრებ მომხმარებელთა დაცვის სამართლის განსაკუთრებული კერძოსამართლებრივი სტატუსის შესახებ.

¹ მუხლები 313-315 ამოღებულია.

² ჭანტურია/კნიპერი, გვ. 5

³ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 15; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 1 Rn. 10.

⁴ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 15 f.; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 1 Rn. 14 ff. – Zur Abgrenzung Medicus/Petersen, Allgemeiner Teil des BGB, 11. Aufl. 2016, Rn. 14 f.; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 6 Rn. 5 ff.

⁵ Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 2 Rn. 19; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 7 Rn. 12.

2. სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი

- 4 სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი (მუხლები 1-146) მოიცავს:
- შესავალი დებულებანი (მუხლები 1-10)
  - კარი პირველი: პირები (ფიზიკური პირები: მუხლები 11-23; იურიდიული პირები: მუხლები - 24-39)⁶
  - კარი მეორე: გარიგებანი (ზოგადი ნორმები: მუხლები 50-62; ქმედუნარიანობა, როგორც გარიგების ნამდვილობის პირობა: მუხლები 63-67; გარიგების ფორმა: მუხლები 68-71; საცილო გარიგებანი: მუხლები 72-89; პირობითი გარიგებანი: მუხლები 90-98; თანხმობა გარიგებებში: მუხლები 99-102; წარმომადგენლობა გარიგებებში: მუხლები 103-114)
  - კარი მესამე: უფლების განხორციელება (მუხლები 115-120)
  - კარი მეოთხე: ვადები (ვადების გამოთვლა: მუხლები 121-127; ხანდაზმულობა: მუხლები 128-146)

აღნიშნული თემების წრე არსებითად შეესაბამება იმ დებულებებს, რომლებიც, სხვა კოდექსებთან ერთად, გერმანიის სამოქალაქო კოდექსშიც (BGB) არის წარმოდგენილი: პირები (§§ 1-89), გარიგებანი (§§ 104-185), ვადები, თარიღები (§§ 186-193), ხანდაზმულობა (§§ 194-218), უფლებების განხორციელება, თავდაცვა, თვითდახმარება (§§ 226-231). მართალია, 1-ლიდან მე-10-მდე მუხლების შესაბამისი მუხლები არ არის წარმოდგენილი, მაგრამ თემატურად „შესავალი დებულებების“ შემთხვევაშიც უდავოდ სახეზეა ზოგადი ნაწილის დებულებები და შესაბამისი საკითხები თეორიაში ხშირად განიხილება BGB-ს ზოგად ნაწილთან კავშირში.⁷

- 5 ამასთან, სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი არ შეიცავს ნორმებს ნივთებთან (შეადარეთ, §§90-103 BGB), აგრეთვე ხელშეკრულების დადებასთან (შეადარეთ, §§ 145-157 BGB) დაკავშირებით. თუმცა, შესაბამისი დებულებები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის სხვა ნაწილებშია ასახული.

a) ნივთების შესახებ დებულებების სისტემატიკურ განლაგებასთან დაკავშირებით

- 6 ამგვარად, ნივთის, მისი არსებითი შემადგენელი ნაწილის, საკუთვნებლის და ნაყოფის დეფინიციები წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 148-ე და შემდგომი მუხლების რეგულირების საგანს და ამიტომ, მეორე კარის - „სანივთო (ქონებრივი) სამართალი“, დასაწყისში არის მოწესრიგებული. აღნიშნული გამართლებულიც არის, რადგან ეს ნაწილი ეხება ნივთებზე უფლებების სახეებს, შექენას და დაკარგვას. რა თქმა უნდა, გასათვალისწინებელია, რომ ამ ცნებებს სანივთო სამართლის ფარგლებს გარეთაც აქვთ მნიშვნელობა, განსაკუთრებით ნივთებთან დაკავშირებულ ვალდებულებითსამართლებრივ შეთანხმებებში, აგრეთვე შიგადაშიგ, საოჯახო და მემკვიდრეობით სამართალში. მაგალითად, საქართველოს მოქმედ სამოქალაქო სამართალში ვალდებულებითი სამართლის 324-ე მუხლი ეხება საკუთვნებლის დეფინიციას, ისევე როგორც გამოსყიდვის სამართალი 511-ე მუხლში; ასევე იჯარის ხელშეკრულების სამართალი 581-ე, 596-ე, 597-ე და მე-600-ე მუხლებში, საკუთრების მინდობის ხელშეკრულების სამართალი 726-ე მუხლის მე-3 ნაწილში, მიბარების სამართალი 773-ე მუხლში, საზიარო სამართალი 955-ე მუხლში იყენებენ ნაყოფის დეფინიციას, რომელზეც ასევე დამოკიდებულია უღირს მემკვიდრედ ცნობა (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1326-ე მუხლი). ამი-

⁶ მუხლები 40-49 ამოღებულია.

⁷ შეადარეთ. Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 108 ff.; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 3 Rn. 1 ff.

ტომ, სისტემატიკის თვალსაზრისით ეს დებულებები წარმოადგენს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ზოგად დებულებებს.

ვხელმძღვანელობ იმ პოზიციით, რომ სამართლის გამოყენების თვალსაზრისით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 148-ე და შემდგომ მუხლებში მოცემული დებულებები კერძოა-სამართლებრივი წესწესობილების ერთიანობის ასპექტში სანივთო-სამართლებრივი ნორმების ფარგლებს გარეთაც გამოიყენება, ამდენად, აღნიშნულ დაკვირვებაზე დაყრდნობით ცვლილებების რეკომენდაციებს არ შემოგთავაზებთ. თუმცა, იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ახლებური სტრუქტურის დაგეგმვა მოხდება, ეს ასპექტიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული.

b) ხელშეკრულების დადების შესახებ დებულებების სისტემატიკურ განლაგებასთან დაკავშირებით

ხელშეკრულების დადებასთან დაკავშირებული დებულებები მოცემულია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 327-ე და შემდგომ მუხლებში და ამით მესამე ნიგნის („ვალდებულებითი სამართალი“) დასაწყისში. ესეც ლოგიკურია, ვინაიდან ხელშეკრულებების არსებითი მნიშვნელობიდან გამომდინარე, ისინი წარმოადგენენ ვალდებულებით-სამართლებრივი მოთხოვნების წარმოშობის საფუძველს (შეადარეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 317-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი, BGB-ს §311-ის 1-ლი აბზაცი). თუმცა, უძრავ ნივთებზე საკუთრების შექმნის წინაპირობას წარმოადგენს „გარიგება“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 183-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი; განსხვავებით მოძრავ ნივთებზე საკუთრების შექმნისგან, რისთვისაც წინაპირობას წარმოადგენს გადაცემა და კაუზალური მოთხოვნა, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 186-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი), ისევე როგორც რეგისტრირებული გირავნობის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 258-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) და იპოთეკის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 289-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) წარმოშობისთვის. მოთხოვნის დათმობისა და ვალის გადაკისრების შემთხვევაში კი, ცალსახად, საუბარია „ხელშეკრულებაზე“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 199-ე მუხლის მე-2 ნაწილი, 203-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი), ასევე მრავალბინიან სახლებში ინდივიდუალური საკუთრების შექმნის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 208-ე მუხლი) შემთხვევაში. მფლობელობითი გირავნობის წარმოშობის წინაპირობას წარმოადგენს „მხარეთა შეთანხმების“ არსებობა (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 257-ე, 260-ე მუხლები). საოჯახო სამართალში ხელშეკრულების ცნება გათვალისწინებულია ქორწინების ხელშეკრულების (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1172-ე მუხლი) სახით, მემკვიდრეობით სამართალში - სამკვიდროს გაყოფის თაობაზე შეთანხმების სახით (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1452-ე, 1456-ე და შემდგომი მუხლები), აგრეთვე ხელშეკრულებით, „რომლითაც თანამემკვიდრე განკარგავს თავის ნილს“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1470-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის მე-2 წინადადება). სისტემატიკის თვალსაზრისით, აღნიშნული დებულებები ეხება ხელშეკრულების დადებას, ანუ იმ პირობებს, რომელთა დაკმაყოფილების შემთხვევაშიც იდება ხელშეკრულება და მის განმარტებას. ამიტომ, აქაც, ასევე სახეზეა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებები.

მიუხედავად იმისა, რომ ამით არადამაჯერებელია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 327-ე და შემდგომი მუხლების სისტემატიკური განთავსება, კვლავინდებურად ვვარაუდობ, რომ აქაც შესაბამისი დებულებები გამოიყენება იმისგან დამოუკიდებლად, რომ ისინი მესამე ნიგნის (ვალდებულებითი სამართალი) დებულებებს წარმოადგენენ. იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ახლებური სტრუქტურის დაგეგმვა მოხდება, ეს ასპექტიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული.

3. ვალდებულებითი სამართლის ზოგადი ნაწილი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში

10 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მესამე წიგნი („ვალდებულებითი სამართალი“) მოიცავს ზოგად ნაწილს, რომელსაც მოსდევს კერძო ნაწილი (კარი პირველი: სახელშეკრულებო სამართალი; კარი მეორე: კანონისმიერი ვალდებულებითი ურთიერთობანი; კარი მესამე: დელიქტური ვალდებულებანი). ზოგადი ნაწილის დებულებებით (მუხლები 316-476) რეგულირდება:

ზოგადი დებულებანი ვალდებულებათა შესახებ (მუხლები: 316-318)

კარი პირველი: სახელშეკრულებო სამართალი (ზოგადი დებულებანი: მუხლები 319-326; ხელშეკრულების დადება: მუხლები 327-341; ხელშეკრულების სტანდარტული პირობები: მუხლები 342-348; მესამე პირთა სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება: მუხლები 349-351; ხელშეკრულებიდან გასვლა: მუხლები 352-360)

კარი მეორე: ვალდებულების შესრულება (ზოგადი დებულებანი: მუხლები 361-382; ფულადი ვალდებულების შესრულება: მუხლები 383-389; კრედიტორის მიერ ვადის გადაცილება: მუხლები 390-393)

კარი მესამე: ვალდებულების დარღვევა (ზოგადი დებულებანი: მუხლები 394-399; მოვალის მიერ ვადის გადაცილება: მუხლები 400-404; ვალდებულების დარღვევა ორმხრივი ხელშეკრულების დროს: მუხლები 405-407)

კარი მეოთხე: ზიანის ანაზღაურების მოვალეობა (მუხლები 408-415)

კარი მეხუთე: მოთხოვნის უზრუნველყოფის დამატებითი საშუალებანი (416-ე მუხლი; პირგასამტეხლო: მუხლები 417-420; ბე: მუხლები 421-423; მოვალის გარანტია: მუხლები 424-426)

კარი მეექვსე: ვალდებულების შეწყვეტა (შესრულებით: მუხლები 427-433; დეპონირებით: მუხლები 434-441; ურთიერთმოთხოვნათა გაქვითვით: მუხლები 443-447; ვალის პატივით: მუხლები 448-451; ვალდებულების შეწყვეტის სხვა საფუძვლები: მუხლები 452-454)

კარი მეშვიდე: კრედიტორთა ან მოვალეთა სიმრავლე ვალდებულებაში (სოლიდარული კრედიტორები: მუხლები 455-462; სოლიდარული მოვალეები: მუხლები 463-476)

11 გარდა „ზოგად ნაწილად“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მუხლები 316-476) და „კერძო ნაწილად“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 477-ე მუხლიდან) დაყოფისა, შიგადაშიგ, კარის შემდგომ გვხვდება „ნაწილის“ დაყოფის კიდევ ერთი საფეხური:

- ზოგადი ნაწილი - კარი პირველი: სახელშეკრულებო სამართალი - ნაწილი პირველი - თავი პირველი: ზოგადი დებულებანი
- კერძო ნაწილი - კარი პირველი: სახელშეკრულებო სამართალი - ნაწილი მეორე - თავი პირველი: ნასყიდობა. გაცვლა

ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით, ზოგადი და კერძო ნაწილების მიმართ დუბლირების გამო ეს არახელსაყრელია. თუ აღნიშნულით ნაგულისხმევი უნდა ყოფილიყო, რომ ზოგადი ნაწილის პირველ კარში მოცემული დებულებები ერთიანად აღქმული სახელშეკრულებო სამართლის პირველ, ხოლო კერძო ნაწილის პირველი კარის დებულებები მის მეორე ნაწილს ქმნიან, მაშინ აქ გვექნებოდა არა სტრუქტურული დაყოფის საფეხური, არამედ შესაბამისი კარის სახელწოდების განმარტებითი ელემენტი; ასეთ შემთხვევაში რეკომენდებულია ზოგადი ნაწილის პირველი კარისთვის სახელწოდების - „სახელშეკრულებო სამართალი I“, ხოლო კერძო ნაწილის პირველი კარისთვის - „სახელშეკრულებო სამართალი II“, მინიჭება.

12 თუ ყურადღებას არ გავამახვილებთ ზოგად სახელშეკრულებო დოქტრინაზე, თემატური ნრეც არსებითად შესაბამისობაშია BGB-ში მოცემულ რეგულირების სფეროსთან (შემადგენლობასთან): დებულებები ვალდებულებითი ურთიერთობის შინაარსის შესახებ ზოგადად (§§ 241-274, 311, 311a, 315-319, 320-322), ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების შესახებ (§§ 305-310), ვალდებულების შესრულების გართულების შესახებ (§§ 275, 285, 311a, 326, 276-

278, 280-284, 286-290, 291, 292, 293-304, 313, 314, 323-325), მესამე პირის სასარგებლოდ დადებული ხელშეკრულება (§§ 328-335), ბე და პირგასამტეხლო (§§ 336-345), ხელშეკრულებიდან გასვლა (§§ 346-354), ვალდებულების შესრულება და მისი სუროგატები (§§ 362-397), მოვალეთა და კრედიტორთა სიმრავლე (§§ 420-432).

შესაბამისად, არ მიმაჩნია, რომ ფუნდამენტურად განსხვავებული სტრუქტურა, როგორც ეს მოსამზადებელ მასალებშია შემოთავაზებული, სისტემატიკის თვალსაზრისით მომგებიანი იქნება.⁸ ეს არ გამორიცხავს წინადადებებს ცალკეულ ცვლილებებთან დაკავშირებით, რასაც შესაბამის კონტექსტში დავუბრუნდები.

a) ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების, ხელშეკრულების დადებისას ბრალეულობის, აგრეთვე გარიგების საფუძვლის ცვლილების შესახებ დებულებების სისტემატიკურ განლაგებასთან დაკავშირებით

აღნიშნულთან დაკავშირებით, გერმანული სამოქალაქო სამართლის დოქტრინაში განხილვის საგანს წარმოადგენს საკითხი იმის თაობაზე, ხომ არ უნდა წარმოადგენდნენ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების (BGB-ს §§ 305 და შემდგომი პარაგრაფები), ხელშეკრულების დადებისას ბრალეულობის (BGB-ს §311-ის მე-2 აბზაცი), აგრეთვე გარიგების საფუძვლის ცვლილებების (BGB-ს §§ 311 და შემდგომი პარაგრაფები) შესახებ დებულებები BGB-ს ზოგადი ნაწილის შემადგენელ ნაწილებს. ამ საკითხთან დაკავშირებით აღსანიშნავია, რომ ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების დებულებები არა მხოლოდ დისპოზიციურ ვალდებულებით სახელშეკრულებო სამართალს შეეხება, არამედ ასევე გარიგებების შესახებ ზოგადი დოქტრინის (ფორმა, მინდობილობა, ხანდაზმულობა) და სანივთო სამართლის (პირობადებული საკუთრება, საკუთრების შექმნა გადამუშავების გზით) კანონისმიერ დებულებებს; რომ დებულებები ხელშეკრულების დადებისას ბრალეულობის შესახებ (*Verschulden bei Vertragsverhandlungen*) მჭიდრო შინაარსობრივ (*Sachlicher Zusammenhang*) კავშირშია ხელშეკრულების დადებასთან (*Vertragsschluss*) და მოტყუებასთან (*arglistige Täuschung*) და რომ, გარდა ამისა, მათ ვალდებულებითი სამართლის ფარგლებს გარეთ, კერძოდ სანივთო, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართლის ხელშეკრულებებისთვისაც აქვთ მნიშვნელობა. გარიგების საფუძვლის ცვლილებაც ასევე შინაარსობრივ კავშირშია ცდომილების შესახებ მოძღვრებასთან.⁹

ეს კრიტიკა უპირობოდ გამართლებულია ხელშეკრულების სტანდარტულ პირობებთან მიმართებაში.

მიუხედავად იმისა, რომ ამით არადამაჯერებელია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 342-დან 348-მდე მუხლების სისტემატიკური განთავსება, კვლავინდებურად ვვარაუდობ, რომ აქაც შესაბამისი დებულებები გამოიყენება იმისგან დამოუკიდებლად, რომ ისინი მესამე ნიგნის (ვალდებულებითი სამართალი) დებულებებს წარმოადგენენ. იმ შემთხვევაში, თუ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ახლებური სტრუქტურის დაგეგმვა მოხდება, ეს ასპექტიც უნდა იქნეს გათვალისწინებული.

რაც შეეხება ბრალეულობას ხელშეკრულების დადებისას და გარიგების საფუძვლის ცვლილებას, ამ საკითხებში კრიტიკას ვერ დავეთანხმები. სისტემატიკის დარღვევას არ წარმოადგენს სანივთო, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართლის ხელშეკრულების თაობაზე მოლაპარაკებებისას BGB-ს §311-ის მე-2 აბზაციით გათვალისწინებული ვალდებულებითი სამართალურთიერთობის დაშვება (*Anzunehmen*), BGB-ს §280-ის 1-ლი აბზაციით გათვალისწინებული ზიანის ანაზღაურების შესახებ ვალდებულებითსამართლებრივი პასუხისმგებლობის შესაბამისი

⁸ შეადარეთ, და ასევე კრიტიკულად Chanturia/Knieper, S. 31, 38.

⁹ Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 7 Rn. 20.

შედეგით. შეცილებისგან განსხვავებული ამ შედეგის გამო გამართლებულია, რომ ეს ინსტიტუტი, მიუხედავად მოტყუებასთან (*arglistige Täuschung*) შინაარსობრივი სიახლოვისა, ვალდებულებითსამართლებრივად იქნეს აღქმული. ეს უკანასკნელი შეხედულება ვრცელდება გარიგების საფუძვლის ცვლილების მიმართაც: მასზე დაფუძნებული ხელშეკრულების მისადაგების მოთხოვნა (BGB-ს §313-ის 1-ლი აბზაცი), ისევე როგორც ხელშეკრულებაზე უარის ან ხელშეკრულების შეწყვეტის უფლებები (BGB-ს §§313-ის მე-3 აბზაცი, 314) წარმოადგენენ ვალდებულებითსამართლებრივი ვალდებულების შესრულების გართულების სამართლის (რომელიც სანივთო, საოჯახო და მემკვიდრეობითი სამართლის ხელშეკრულებების მიმართაც შეიძლება, ნაწილობრივ, შესაბამისად იქნეს გამოყენებული¹⁰) და არა ზოგადი ნაწილის ინსტიტუტებს.

b) მოთხოვნის დათმობისა და ვალის გადაკისრების შესახებ დებულებების სისტემატიკურ განლაგებასთან დაკავშირებით

16 BGB-სგან განსხვავებით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 316-ე და შემდგომი მუხლები არ შეიცავს დებულებებს მოთხოვნის დათმობის (შეადარეთ, BGB-ს §§398-413) და ვალის გადაკისრების (შეადარეთ, BGB-ს §§ 414-418) შესახებ. ეს თემები ნორმირებულია სანივთო (ქონებრივ) სამართალში (სამოქალაქო კოდექსის 198-207-ე მუხლები). ეს განლაგება ჩემთვის გასაგებია, რადგან კრედიტორის ან მოვალის მხარეს ცვლილებებისას, სახეზეა სამართლის ისეთივე ობიექტების განკარგვები, როგორც სხვებია.

17 ეჭვები გამაჩნია ისეთ საკითხთან დაკავშირებით, რომელიც სცილდება ჩემი დავალების ფარგლებს, კერძოდ, არის თუ არა მეორე ნიგნის დასახელება - „სანივთო (ქონებრივი) სამართალი“ (მოთხოვნის (ქონებრივ) სამართალისგან განსხვავებით), სწორად შერჩეული.

c) სპეციალური დებულებები სამომხმარებლო ხელშეკრულებებისთვის

18 სამომხმარებლო ხელშეკრულებების (შეადარეთ, BGB-ს §§312-312k) და მათზე უარის თქმის (შეადარეთ, §§355-361) შესახებ სპეციალური დებულებები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 316-ე და შემდგომ მუხლებში მხოლოდ შიგადაშიგ არის მოცემული. აღნიშნულ საკითხს დავუბრუნდები შესაბამის კონტექსტში.

d) სისტემატიკის თვალსაზრისით საეჭვოდ განთავსებული დებულებები

19 მეორე მხრივ, სამოქალაქო კოდექსის 316-ე და შემდგომ მუხლებში მოცემულია ცალკეული დებულებები, რომლებსაც BGB-ს ვალდებულებითი სამართლის ზოგად ნაწილში ექვივალენტური დებულებები არ გააჩნია (განსაკუთრებით: ვალის არსებობის აღიარება, სამოქალაქო კოდექსის 341-ე მუხლი; შეცდომა მორიგების საფუძვლებში, სამოქალაქო კოდექსის 360-ე მუხლი; მოვალის გარანტია, სამოქალაქო კოდექსის 424-426-ე მუხლები). აღნიშნულ საკითხსაც შევეხები შესაბამის კონტექსტში.

II. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი

20 ამით, გადავდივარ ცალკეულ ნორმებზე და პირველ რიგში, სამოქალაქო კოდექსის ზოგად დებულებებზე.

¹⁰ შეადარეთ, MüKoBGB/Finkenauer, 7. Aufl. 2016, § 313 Rn. 47.

1. შესავალი დებულებანი

სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი იწყება შესავალი დებულებებით (მუხლები 1-10), რომლებიც ეხება სამოქალაქო კოდექსის საგანს და მოქმედების სფეროს და რომელთა გაუქმებასთან დაკავშირებით, ნაწილობრივ, მოთხოვნაც არსებობს.¹¹ 21

ვინაიდან აქ შემოთავაზებულია მომხმარებლის/მენარმის ცნების შემოღება,¹² აღნიშნულ საკითხს დავუბრუნდები, როდესაც ვისაუბრებ მომხმარებელთა დაცვის შემუშავებაზე.

a) ცნება და მოქმედების სფერო სამოქალაქო კოდექსის 1-ლი მუხლის თანახმად

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1-ლი მუხლი შეიცავს პროგრამულ განაცხადს, რომელიც სათაურისგან განსხვავებით, იმავდროულად სამოქალაქო კოდექსის თემატური რეგულირების სფეროსაც განსაზღვრავს, რომლის ფორმულირებაც მრავალი თვალსაზრისით წარმოშობს გარკვეულ კითხვებს. 22

პირველ რიგში, საეჭვოა, რა იგულისხმება „პირად ურთიერთობებში“. თუ აღნიშნული გულისხმობს პიროვნულ უფლებებთან (*persönlichkeitsrechtliche Positionen*) დაკავშირებულ პოზიციებს, ეს გარკვევით უნდა იქნეს განმარტებული. გარდა ამისა, ბუნდოვანია, სიტყვები - „კერძო ხასიათის“, ემსახურება პირად უფლებებთან დაკავშირებული პოზიციების უფრო დეტალურ განსაზღვრებას (მაგალითად, მათში არსებული ადამიანის უფლებათა სამართლის კომპონენტისგან განსხვავებით) თუ ასევე ეხება ქონებრივ და საოჯახო ურთიერთობებსაც. ჩემთვის უფრო ლოგიკურია შეხედულება, რომელიც სამოქალაქო სამართლის ცნებას სამართლებრივი სუბიექტების თანასწორუფლებიანობაში ხედავს. ამასთან შესაძლებელია, რომ როდესაც საუბარია სამოქალაქო სამართლის (*Zivilrecht*) ცნებაზე, მემკვიდრეობით სამართალსაც თავისი დამოუკიდებელი სტატუსი მიენიჭოს ქონებრივ და საოჯახო ურთიერთობებთან მიმართებაში. დაბოლოს, „პირთა თანასწორობა“, როგორც სამოქალაქო სამართლის საფუძველი, არასაკმარისი სპეციფიკის შემცველია (*unspezifisch*), თუ მასში კანონის წინაშე თანასწორობა მოიაზრება, ვინაიდან სამართლებრივ სახელმწიფოში კანონის წინაშე თანასწორობა მთლიანი მართლწესრიგის მიმართ არსებულ პოსტულატს წარმოადგენს. თანასწორობა თანასწორი თავისუფლების გაგებით კი, პირიქით, წარმოადგენს კერძო სამართლისთვის არა დეფინიენსს (განმსაზღვრელს), არამედ მის წინაპირობას. 23

BGB-ში საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1-ლი მუხლის ექვივალენტი არ გვხვდება; BGB წინასწარი პირობის სახით მოიაზრებს სამოქალაქო სამართლის (ცივილური სამართლის) დეფინიციის არსებობას. მეცნიერებამ ამ დრომდე ვერ შემოგვთავაზა სამოქალაქო სამართლის (ცივილური სამართლის) პოზიტიური, კონსტრუქციული განსაზღვრება და ბუნებითი სამართლის იდეალური წარმოდგენებისგან განსხვავებით, ამის სერიოზული მისწრაფებაც არ ჰქონია.¹³ სამართლის განმარტებისა და გამოყენების თვალსაზრისით ამ ფაქტს, როგორც ჩანს, გართულებები არ მოჰყოლია. ამიტომ, არც ჩემს მიერ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1-ლი მუხლის მიმართ განხორციელებული კრიტიკული ანალიზიდან უნდა იქნეს გამოტანილი კონსემოქმედებითი დასკვნები. მიუხედავად ამისა, შემოგთავაზებთ ტერმინოლოგიურად უფ-

¹¹ Darjania, S. 1 ff.; ნაწილობრივ ეთანხმება Chanturia/Knieper, S. 13.

¹² Darjania, S. 6 f.; კრიტიკულად Chanturia/Knieper, S. 13.

¹³ შეადარეთ, სამოქალაქო სამართლის ცნების ცალკეული ასპექტების შესახებ Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 2 Rn. 1 ff. und § 6 Rn. 1 ff.; ferner Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 1 Rn. 10 ff.; Medicus/Petersen, Allgemeiner Teil des BGB, 11. Aufl. 2016, Rn. 1 ff., 12 ff.

რო დახვეწილ რედაქციას, რომელიც არ იქნება დაკავშირებული რაიმე სერიოზულ ცვლილებებთან.

b) სამოქალაქო კანონების მოქმედების სფერო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2, მე-3 და მე-6 მუხლების თანახმად

25 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2, მე-3 და მე-6 მუხლები განსაზღვრავენ სამოქალაქო კანონების მოქმედების სფეროს მატერიალური და დროის თვალსაზრისით.

ამ დებულებების საგანს წარმოადგენს „სამოქალაქო კანონმდებლობა, აგრეთვე კერძო სამართლის სხვა კანონები“. მე ვფიქრობ, რომ ამაში მოიაზრება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი, როგორც სამოქალაქოსამართლებრივი კოდიფიკაცია, შესაძლო სამოქალაქოსამართლებრივი სპეციალური კანონმდებლობა, აგრეთვე სპეციალური კერძო სამართლის კანონები.¹⁴ ჩემთვის ბოლომდე ნათელი არ არის, თუ რა იგულისხმება „კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებში“ (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-3 ნაწილი, მე-3 მუხლის 1-ლი ნაწილი და მე-6 მუხლის 1-ლი წინადადება). მე ვვარაუდობ, რომ საუბარია განკარგულებებზე ან ადმინისტრაციულ დებულებებზე.

26 ამდენად, პირველ რიგში ისმის კითხვა, უნდა წარმოადგენდეს თუ არა ზემოთ ხსენებული სამართლის წყაროების მოქმედების სფერო სამოქალაქოსამართლებრივი (ცივილურსამართლებრივი) რეგულირების საგანს. მოსამზადებელ მასალებში მოცემულ კითხვაზე პასუხი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2 და მე-3 მუხლებისთვის ცალსახად უარყოფითი იყო. ამ მასალების თანახმად, მიზეზი, რის გამოც თავის დროზე განხორციელდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში მათი კოდიფიკაცია, საკონსტიტუციოსამართლებრივი მდგომარეობის ცვლილების შედეგად აღარ არსებობს.¹⁵

თავიდანვე ვიზიარებ დასკვნას იმის თაობაზე, რომ აღნიშნული დებულებები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის შესავალი დებულებების ფარგლებში ზედმეტი გახდა. თუმცა ეჭვები გამაჩნია ცალკეული რეგულირების საგნებთან დაკავშირებით, რომლებიც ჩემს თვალში სამოქალაქოსამართლებრივი ბუნებისაა და ამდენად, არ არის თავისთავად ცხადი, რომ ისინი მატერიალური საკონსტიტუციო სამართლის ფარგლებში იყო გათვალისწინებული:

27 (1) საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-4 ნაწილის დებულება ადგენს ჩვეულებითი სამართლის მოქმედების სფეროს ერთ ნაწილს. BGB-ში ასეთი დებულება არ გვხვდება, მაგრამ მისი საგანი, ჩვეულებრივ, წარმოადგენს ზოგადი დოქტრინის ნაწილს.¹⁶ მე არ მაქვს საშუალება გადავამოწმო, მოქმედებს თუ არა ქართულ სამართალში „ზნეობის საყოველთაოდ აღიარებული ნორმებისა“ და „საჯარო წესრიგის“ უპირატესი ძალა კონსტიტუციურსამართლებრივ დონეზე.

28 (2) მე-3 მუხლის მე-2 ნაწილი ეხება სამართლის წყაროების მატერიალური მოქმედების ნაწილობრივ ასპექტს, როდესაც ეს დებულება სამართლებრივ შეცდომას (Rechtsirrtum) არ მიიჩნევს ყურადღების ღირსად. აღნიშნულთან დაკავშირებით, უპირველეს ყოვლისა, ჩნდება ორი კითხვა, რომელიც ვფიქრობ, წარმოადგენს არა კონსტიტუციურსამართლებრივი რეგულირების საგანს, არამედ კლასიფიცირებულ უნდა იქნეს სამოქალაქო სამართლის ნაწილად.¹⁷ პირველ რიგში საკითხავია, იძლევა თუ არა შეცდომა იმის თაობაზე, რომ გარიგების ნიშნების მქონე ქმედება გარკვეულ სამართლებრივ შედეგებს გამოიწვევს (შეცდომა სამართლებრივ შედეგ-

¹⁴ შეადარეთ, ზემოთ თემატურ სტრუქტურასთან დაკავშირებით.

¹⁵ Darjania, S. 1 ff., ეთანხმება Chanturia/Knieper, S. 13.

¹⁶ შეადარეთ, Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 14, 20; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 1 Rn. 8; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 4 Rn. 5 ff.

¹⁷ Medicus/Petersen, Allgemeiner Teil des BGB, 11. Aufl. 2016, Rn. 750.

ში), ამ ქმედებაზე უარის თქმის უფლებას. ეს შეკითხვა ისმება შეცდომით დადებული გარიგებების შეცილებასთან დაკავშირებით და იქ უკვე უფრო ვინროდ არის ნორმირებული (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 73-ე, 75-ე მუხლები). მეორეც, საკითხავია, იწვევს თუ არა შეცდომა იმის თაობაზე, რომ კანონი ფაქტობრივ ქცევასთან აკავშირებს გარკვეული სამართლებრივი შედეგების დადგომას, იმას, რომ ეს სამართლებრივი შედეგები (მთლიანად ან ნაწილობრივ) არ დადგეს, განსაკუთრებით: რომ მოვალეს არ დაეკისროს ზიანის ანაზღაურების ვალდებულება. ამ შეკითხვაზე პასუხი, ზოგადად, დამოკიდებულია ქმედების სუბიექტურ წინაპირობებზე და აგრეთვე იმაზე, თუ ამ წინაპირობების რომელ დონეზეა გვხვდება სამართლებრივი შეცდომა (*Rechtsirrtum*) (შეადარეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 395-ე მუხლი).

(3) ჩემი აზრით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-6 მუხლით გათვალისწინებული დებულება, რომელიც კანონის და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტების უკუქცევით ძალას ეხება, წარმოადგენს არა სამოქალაქო სამართლის, არამედ კონსტიტუციურსამართლებრივ და ამდენად, განსაკუთრებით, სამართლებრივი სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელი კანონიერი ნდობის პრინციპის საკითხს.¹⁸

სანამ აღნიშნული ფაქტობრივი ხასიათის საკითხი კონსტიტუციურსამართლებრივ დონეზე არ იქნება მოწესრიგებული, დავეთანხმებოდი მოქმედი რედაქციის მიმართ არსებულ კრიტიკას: გადაწყვეტილება სამოქალაქოსამართლებრივი კანონის ნორმების უკუქცევითი ძალის სასარგებლოდ ან საწინააღმდეგოდ, ვერ იქნება მიღებული სამართლებრივი ურთიერთობის ერთი მხარის მიმართ დისკრიმინაციული მიდგომის ხარჯზე.¹⁹ პირიქით, ზოგადად, ყურადღება უნდა მიექცეს ფაქტს, ენდობოდა თუ არა სამართლებრივ ურთიერთობის მხარე შესაბამის სამართლებრივ მდგომარეობას და იმსახურებს თუ არა აღნიშნული ნდობა დაცვას.²⁰

გერმანული ინტერტემპორალური სამოქალაქო სამართალი ამ საკითხს სფეროების სპეციფიკის მიხედვით პასუხობს. ვალდებულებითი სამართლისთვის BGB-ში პრინციპულად აღიარებულია, რომ ვალდებულებითი სამართლებრივ ურთიერთობა თავისი წინაპირობებით, შინაარსით და შედეგებით იმ სამართალს ექვემდებარება, რომელიც მოქმედებდა ამ ურთიერთობის წარმოშობი ფაქტის აღსრულების მომენტში (შეადარეთ, EGBGB-ს 170-ე მუხლი, 229-ე მუხლის §5, 232-ე მუხლის §1). ეს პრინციპი შესაბამისად მოქმედებს, როდესაც ვალდებულებითსამართლებრივი დებულებები იცვლება ისე, რომ არ არსებობს გარდამავალი დებულებები (ლონისძიებები).²¹ იგი შეზღუდულად მოქმედებს მომსახურების, ქირავნობის და იჯარის ურთიერთობებისთვის (შეადარეთ, EGBGB-ს 171-ე მუხლი). სანივთო სამართალში პრინციპის სახით მოქმედებს, რომ BGB-ს ძალაში შესვლის დროს უკვე არსებული მფლობელობის და საკუთრების ურთიერთობები ამიერიდან BGB-ს მიხედვით რეგულირდება (EGBGB-ს 180-ე f მუხლი, 233-ე მუხლის §§1, 2-ის 1-ლი აბზაცი). მაგრამ არც ეს პრინციპი მოქმედებს გამონაკლისების გარეშე (მაგალითად, EGBGB-ს 182-ე და შემდგომი მუხლები, §233 §2-ის მე-2 და მე-3 აბზაციები, §3). მაშინ, როდესაც ქორწინების ნამდვილობა და მეუღლეების ქონებრივი მდგომარეობა მანამდე არსებული კანონებით განისაზღვრება (EGBGB-ს 198-ე, მე-200 მუხლები), მეუღლეთა პირადი სამართლებრივი ურთიერთობები, განქორწინება და გაუქმება, პრინციპულად, მოქმედ დებულებებს ეყრდნობა (EGBGB-ს 199-ე, 201-ე მუხლები). მემკვიდრეობით-სამართლებრივი ურთიერთობებისთვის, პრინციპულად, მანამდე არსებული კანონებია გადამწყვეტი (EGBGB-ს 213-ე და შემდგომი მუხლები).

¹⁸ შეადარეთ, BeckOK GG/Huster/Rux, 37. Ed. (15.5.2018), Art. 20 Rn. 184 ff.; Maunz/Dürig-Grzeszick, GG, 82. Erg. (Jan. 2018), Art. 20 Rn. 72 ff.

¹⁹ Darjania, S. 5; zweifelnd auch Chanturia/Knieper, S. 13.

²⁰ შეადარეთ, Maunz/Dürig-Grzeszick, GG, 82. Erg. (Jan. 2018), Art. 20 Rn. 73.

²¹ St.Rspr. seit BGHZ 10, 394 = NJW 1954, 231, 232.

ინტერტემპორალური სამართალი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსში წარმოადგენს გარდავამალი და დასკვნითი დებულებების საგანს (1507-ე და შემდგომი მუხლები), და ეს ეხება როგორც სამოქალაქო კოდექსის (სამოქალაქო კოდექსის 1507-ე მუხლი), ასევე ცვლილებების შესახებ ცალკეული კანონების ძალაში შესვლას (სამოქალაქო კოდექსის 1507¹ და 1508³-ის ჩათვლით). აღნიშნულის საპირისპიროდ, შესავალი დებულებების ფარგლებში გენერალური დათქმა შეიძლება გამხდარიყო იმ პრინციპის განმარტების ფუნქციის მატარებელი, რომ სამართლის ნორმებს მხოლოდ მაშინ ენიჭებათ უკუქცევითი ძალა, როდესაც ამის თაობაზე მკაფიოდ არის მითითებული სამართლის ნორმაში ან როდესაც ეს სამართლის ნორმის აზრიდან და მიზნიდან გამომდინარეობს და ამას არ უპირისპირდება დაცვის ღირსი ნდობა.

ამასთან არ არსებობს საფუძველი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-6 მუხლის 1-ლი („კანონები და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები“) და მე-2 წინადადებისთვის („კანონი“) დიფერენცირებული გამოყენების სფეროს დადგენისთვის: სამართალბრუნვის პოზიციიდან, სამართალური თეორიის განმსაზღვრელი სამართლის წყაროს რანგი, თავისთავად, არ წარმოადგენს არსებით გარემოებას, სამართლებრივი სახელმწიფოს მიერ გარანტირებული ნდობის დაცვის ფარგლებისთვის. აღნიშნული ისევე იქნებოდა გასათვალისწინებელი შესაფერისი გენერალური დათქმის კონცეფციისას, როგორც კონკრეტული სფეროსთვის სპეციფიური ინტერტემპორალური სამოქალაქო სამართლის შემთხვევაში.

c) სამართლის გამოყენება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 და მე-5 მუხლების მიხედვით

- 31** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 და მე-5 მუხლები ეხება სამართლის გამოყენების ძირითად საკითხებს, ამასთან, მე-4 მუხლი ცალსახად ეხება სასამართლოს.

aa) გადაწყვეტილების მიღების მასშტაბები

- 32** იქიდან გამომდინარე, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლი უშუალოდ „სამართლოს“ ეძღვნება, კეთდება დასკვნა, რომ საქმე ეხება საპროცესო სამართლის ნორმას, ამიტომაც შესაბამისი დებულება უნდა იქნეს შეტანილი საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსში და აქ არსებული ნორმა უნდა წაიშალოს.²² აღნიშნული, განსაკუთრებით ასეთ ერთობლიობაში, საეჭვოდ მიმაჩნია. სამოქალაქო საპროცესო სამართლის საგანს წარმოადგენს პროცესის მიმდინარეობა, ანუ სამოქალაქო მართლმსაჯულების ინსტიტუტები და წინაპირობები, სამართლებრივი დაცვის სახეობა, ფორმები და შედეგები და მისი მოპოვებისთვის საჭირო პროცესი.²³ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილის დებულება, რომლის თანახმად სასამართლოს არ აქვს გადაწყვეტილების მიღებაზე უარის თქმის უფლება იმ მიზეზით, რომ სამართლის ნორმა არ არსებობს ან ბუნდოვანია, უარყოფითად არ აღწერს გადაწყვეტილების მიღების წინაპირობებს (გადაწყვეტილების მისაღებად სიმწიფის თვალსაზრისით, შეადარეთ ZPO-ს §300-ის 1-ლი აბზაცი), არამედ სხვა სიტყვებით გადმოსცემს შესაბამისი, არასრულყოფილი სამართლის წყაროს მოქმედების მოთხოვნას (*Geltungsanspruch*): (ერთმნიშვნელოვანი) სამართლის ნორმის არარსებობის ფაქტიდან არ უნდა იქნეს გამოტანილი დასკვნა, რომ სამართლის ეს წყარო არ წარმოადგენს ნორმატიულ საფუძველს სამართლებრივ

²² Darjania, S. 3 f.; ეთანხმება Chanturia/Knieper, S. 13.

²³ Jauernig/Hes, Zivilprozessrecht, 30. Aufl. 2011, § 2 Rn. 1, 8 ff.; MüKoZPO/Rauscher, 5. Aufl. 2016, Einl. Rn. 25, 27 ff.; Rosenberg/Schwab/Gottwald, Zivilprozessrecht, 17. Aufl. 2010, § 1 Rn. 22.

ბრივი საკითხის გადასაწყვეტად. ამიტომ ეს იურიდიული ნორმა განეკუთვნება სამართლის წყაროს იმ სამართლებრივ სფეროს, რომელსაც ის შესაბამისად ეხება.

სტრუქტურის მიხედვით ასეთი ნორმა შეესაბამება მატერიალური მტკიცების ტვირთის დებულებებს: ეს ნორმებიც, შესაბამისად, განეკუთვნება სამართლის იმავე სფეროს, რომელსაც სამართლის ის დებულება, რომლის წინაპირობებსაც უნდა აკმაყოფილებდეს სადავო საქმის გარემოებები.²⁴

აქედან გამომდინარეობს დასკვნა, რომ საქართველოს სამოქალაქო საპროცესო კოდექსი მხოლოდ იმ შემთხვევაში ჩაითვლება სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილის შესაბამისი დებულებისთვის სისტემატიკის თვალსაზრისით დამაჯერებელ ადგილად, თუ იქ სხვა ნორმებიც არსებობს, რომლებიც არა ფუნქციონალურ, არამედ მხოლოდ ფორმალურ სამოქალაქო საპროცესო სამართალს წარმოადგენენ. ფუნქციონალური თვალსაზრისით კი, სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილი (ასევე) წარმოადგენს მატერიალურ სამოქალაქო სამართალს.

BGB-ში შესაბამისი დებულება, ცხადია, არ არსებობს (ისევე როგორც არ არსებობს, ZPO-სა თუ გერმანიის ძირითად კანონში (GG)). საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლის 1-ლი ნაწილი კოდიფიცირებული სამოქალაქო სამართლის შემადგენელი ნაწილიც რომ არ ყოფილიყო, ეს სავარაუდოდ მაინც არ გამოიწვევდა უარყოფით შედეგს სამართლის განმარტებისა და გამოყენებისთვის, ვინაიდან შესაბამისი სამართლებრივი დებულება გამომდინარეობს უშუალოდ, შესაბამისი სამართლებრივი ნორმის მოთხოვნიდან მოქმედების თაობაზე, რომელიც ხელისუფლების განაწილების პრინციპზე აგებულ სამართლებრივ სახელმწიფოში დემოკრატიული კანონმდებლის გადაწყვეტილებასთან ერთად წარმოიქმნება.

ეს განსაკუთრებით თვალშისაცემია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-4 მუხლის მე-2 ნაწილის შემთხვევაში: ნორმა სასამართლო გადაწყვეტილების წინაპირობებს კი არ აღწერს, არამედ გამოხატავს შესაბამისი სამართლებრივი ნორმის მოქმედების მოთხოვნას და ამით კონსტიტუციურსამართლებრივად, სასამართლო ხელისუფლების სამართლებრივი სახელმწიფოსთვის დამახასიათებელ ვალდებულებას, რომ დაემორჩილოს კანონს. სამართლებრივ სახელმწიფოში იგივე საკითხი თავის საზღვრებს ცალსახად პოულობს ადამიანის უფლებათა სფეროში სახელმწიფოს თვითნებობის აკრძალვაში, იმ შემთხვევებისთვისაც კი, როდესაც კანონის ფორმა დაცულია (შეადარეთ გერმანიის ძირითადი კანონის 1-ლი მუხლი, მე-20 მუხლის მე-3 ნაწილი: სასამართლო ხელისუფლების ვალდებულება დაემორჩილოს კანონს და სამართალს).²⁵ რა თქმა უნდა, კონსტიტუციის საწინააღმდეგო კანონების გაუქმების მონოპოლია საკონსტიტუციო სასამართლოს პრეროგატივაა (გერმანიის ძირითადი კანონის მე-100 მუხლის 1-ლი ნაწილი). როდესაც არსებობს სასამართლოსთვის კანონის სავალდებულოობის ასახვის მოთხოვნა, ეს ტერმინოლოგიურად გამართული რედაქციის საშუალებით უნდა განხორციელდეს, მაგრამ ისე, რომ ამას არ მოჰყვეს არსებითი ცვლილებები.

bb) კანონის და სამართლის ანალოგია

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-5 მუხლი კანონის და სამართლის ანალოგიით აწესრიგებს სამოსამართლო სამართლის განვითარების ნაწილობრივ ასპექტს.

ერთი მხრივ, სამართლის ნორმის მოქმედების ყოვლისმომცველი მოთხოვნიდან და მეორე მხრივ, დაწერილი სამართლის აუცილებელი არასრულყოფილებიდან გამომდინარეობს, რომ სამართლის ნორმა შესაბამისად (ანალოგიით) უნდა იქნეს გამოყენებული, როდესაც საქმე, რო-

²⁴ Rosenberg/Schwab/Gottwald, Zivilprozessrecht, 17. Aufl. 2010, § 115 Rn. 31.

²⁵ Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 4 Rn. 62 ff.

მელზეც უნდა იქნეს მიღებული გადაწყვეტილება, უნებლიედ, კანონით რეგულირებული არ არის და კერძოდ, სამართლის ნორმის უშუალო გამოყენების სფეროში არ არის მოქცეული, მაგრამ ინტერესთა პოზიცია სამართლის ნორმის უშუალო გამოყენების სფეროსთან მიმართებაში მსგავსია (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-5 მუხლის 1-ლი ნაწილი). ასეთი მსგავსება არ გვაქვს, როდესაც განსახილველი სამართლის ნორმა აყენებს მოთხოვნას, რომ მისი მოქმედება თავისი უშუალო გამოყენების სფეროთი შემოიფარგლოს, როგორც ეს, ჩვეულებრივ,²⁶ სპეციალური ურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმების შემთხვევაში გვაქვს (მე-3 ნაწილი).

თუ ურთიერთობა, საკანონმდებლო რეგულირების გეგმის საპირისპიროდ, არ არის მოწესრიგებული და არც მისი ინტერესთა პოზიცია არის დარეგულირებული ურთიერთობის მსგავსი, მაშინ შეუძლებელია მხოლოდ ერთი ნორმის ანალოგიით გამოყენება და გამოსაყენებელი სამართლებრივი შედეგი უნდა დაეფუძნოს მთლიანად კერძო სამართლის მოქმედ სისტემას (მე-2 ნაწილი). ამ თვალსაზრისით, არც საგამონაკლისო ნორმებია ამისთვის გამოსაადგი (მე-3 ნაწილი).

34 ეს პრინციპები შეესაბამება იურიდიული მეცნიერების მიღებულ მეთოდოლოგიას, მაგრამ BGB-ში კოდიფიცირებული არ არის. ისინი აქამდე არ წარმოადგენდნენ მოსამზადებელი განხილვის საგანს. ჩემი აზრით, შესაძლებელია მათი ამოღება ყოველგვარი ჩანაცვლების გარეშე. თუ იქნება მათი შენარჩუნების სურვილი, მაშინ ისინი ტერმინოლოგიურად უნდა დაიხვეწოს ისე, რომ ამას არ მოჰყვეს არსებითი შინაარსობრივი ცვლილებები. ამასთან, ჩემი მოწოდება იქნება, რომ კრიტიკიუმი „გეგმის საპირისპიროდ არსებული რეგულირების ხარვეზები“ ორივე ჯგუფისთვის იქნეს წინა პლანზე გამოტანილი და მეორე ჯგუფი „შეუძლებლობის“ ნაცვლად დამოკიდებული გახდეს ანალოგიის უნარის მქონე სამართლის ნორმის არარსებობაზე. დაბოლოს, ცნება „ზნეობა“ ბუნდოვნად მეჩვენება, ამიტომ გთავაზობთ, რომ იქ, სადაც არ იგულისხმება „კარგი ზნეობა“ (*Guten Sitten*), ანუ კარგი მორალი, როგორც მართლწესრიგის ზღვარი, არამედ სამართლის მიღმა არსებული წესრიგი, როგორც პოზიტიური მასშტაბი, ჩაანაცვლოთ ის „ჩვეულების ნორმებით“.²⁷

d) კერძო სამართლის ობიექტები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-7 მუხლის თანახმად

35 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-7 მუხლს შემოაქვს (კერძოსამართლებრივი) სამართლის ობიექტის ცნება. ნორმა უკავშირებს კერძო სამართლის ობიექტის ცნებას ქონების ცნებას და არსებითად მის ბრუნვაუნარიანობაზე ამახვილებს ყურადღებას.

BGB-ში სამართლის ობიექტის ან სამართლის საგნის დეფინიცია არ არის მოცემული. გერმანული სამოქალაქო სამართლის დოქტრინაში სამართლის ობიექტი მეტწილად სამართლის სუბიექტის საპირისპირო ცნებად აღიქმება. გადამწყვეტია სამართლებრივი დაუფლების შესაძლებლობა (დაუფლებადობა - *Beherrschbarkeit*), როგორც კერძოსამართლებრივი მიკუთვნების წესის წინაპირობა.²⁸ ამასთან სამართლებრივი დაუფლების შესაძლებლობას ორი განსხვავებული ასპექტი გააჩნია.²⁹ ერთი მხრივ, ფაქტობრივი ბატონობა ან გამოყენება (განსაკუთრებით სამართლის ისეთი ობიექტების მიმართ, როგორიც არის ნივთები, ცხოველები, არამატერია-

²⁶ კრიტიკულად ხელშეკრულების სტანდარტული პირობების შინაარსის კონტროლის შესახებ ვაშაკიძე, ანგარიში გვ. 2.

²⁷ შეადარეთ, ზნეობის და მორალის შესახებ, Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 4 ff.; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 1 Rn. 2 f.

²⁸ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 227; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 35 Rn. 1, 5 f.; Stadler, Allgemeiner Teil des BGB, 19. Aufl. 2017, § 11 Rn. 1.

²⁹ ამ თემაზე, Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 24 Rn. 2 ff.

ლური ქონებრივი უფლებები), მეორე მხრივ, გარიგებისთვის დამახასიათებელი ზემოქმედება გაუქმება, დათმობა, დატვირთვა ან შინაარსის ცვლილება (განკარგვა). უკანასკნელად ხსენებული გაგებით სამართლის ობიექტს წარმოადგენს არა ნივთი, არამედ მასზე საკუთრება (საკუთრების უფლება). მოთხოვნა შეიძლება წარმოადგენდეს როგორც გამოყენების, ისე განკარგვის ობიექტს. განკარგვის საგანს, განსაკუთრებით, შეიძლება წარმოადგენდეს სამართლებრივი ურთიერთობები (მაგალითად, ხელშეკრულება, როგორც ურთიერთობის შეწყვეტის საგანი - *Vertrag als Gegenstand der Kündigung*).³⁰ თუმცა ისინი, თავის მხრივ, არ წარმოადგენს კერძო-სამართლებრივი ურთიერთობების ბრუნვაუნარიან ობიექტებს. ამიტომ, ქონების, როგორც „კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის ბრუნვაუნარიანი ობიექტის“, დეფინიციით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი შეზღუდულია სამართლის ობიექტის, როგორც დაუფლებადი ობიექტის გაგებით, რაც სამართლის განმარტებისა და გამოყენებისთვის პრობლემას არ წარმოადგენს, მაგრამ გასათვალისწინებელია ტერმინოლოგიასთან დაკავშირებული შემდგომი სამუშაოებისას.

სამართლებრივი დაუფლების შესაძლებლობა, პირველ რიგში, წინაპირობად ადგენს, რომ სამართლის სუბიექტი, რომელიც ბატონობას ახორციელებს, ვერ იქნება ამ ბატონობის ობიექტი.³¹ მეორე წინაპირობას წარმოადგენს სამართლებრივი წესი, რომლის მიხედვით სამართლებრივი დაუფლება შესაძლებელია კერძოსამართლებრივ ბრუნვაში, ანუ ქონების ბრუნვაუნარიანობა. ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-7 მუხლი მართებულად ანესრიგებს ბრუნვაუნარიანობას წესის სახით, ხოლო გამორიცხულ ბრუნვაუნარიანობას - გამონაკლისის სახით. ეჭვები გამაჩნია იმასთან დაკავშირებით, ბრუნვაუნარიანობა ქონებას ყველა შემთხვევაში კანონის საშუალებით უნდა ჩამოერთვას თუ ის ასევე შეიძლება თავად ქონების ბუნებიდან გამომდინარეობდეს. ეს უკანასკნელი მეჩვენება, მაგალითად, ადამიანის გვამის შემთხვევაში მართებულად, რადგანაც ადამიანის არსებობას შემდგომშიც აქვს ეფექტი,³² ისევე, როგორც საზოგადოებრივი სიკეთის (*Allgemeingüter*) შემთხვევაში.³³

ამასთან, რა თქმა უნდა, გასათვალისწინებელია, რომ ბრუნვაუნარიანობის გაუქმება გარიგების საფუძველზე, BGB-ს §137-ის 1-ლი წინადადების შესაბამისად ნორმირებული პრინციპის თანახმად, მხოლოდ კანონით განსაზღვრულ შემთხვევებში არის შესაძლებელი. ეს ნორმა არ ეხება იმ ვალდებულების სამართლებრივ ძალას, რომლითაც პირი კისრულობს ვალდებულებას, არ განკარგოს ქონება (BGB-ს §137-ის მე-2 წინადადება), რაც იმას ნიშნავს, რომ სანივთო თვალსაზრისით სამართლებრივი ძალის მქონე განკარგვის აკრძალვის ბათილობა გავლენას არ ახდენს „არგანკარგვის შესახებ“ ხელშეკრულების ვალდებულებითსამართლებრივ ნამდვილობაზე.

ჩემთვის ნათელი არ არის, რომელი პრობლემის მოსაგვარებლად იქნა შემოთავაზებული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-7 მუხლის მე-2 წინადადებით გათვალისწინებული, კანონით დადგენილი წესით ბრუნვიდან ამოღებული ქონების განკარგვის გამორიცხვა, ვინაიდან ამ თვალსაზრისით საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 160-ე და 172-ე მუხლების შესაბამისად უკან დაბრუნების მოთხოვნის უფლებებიც არსებობდა.³⁴ მიმაჩნია, რომ უკან დაბრუნების, დარღვევის აღმოფხვრისა და გარკვეული მოქმედებისგან თავის შეკავების მოთხოვნების საკითხები, ბრუნვაუნარიანობისგან განცალკევებულად განსახილველ თემას წარმოადგენენ.

შესაბამისად, მართალია პიროვნული უფლებების სამართალიც, სწორედ რომ არ წარმოადგენს საკუთარ „მე“-ზე ბატონობის სამართალს, მაგრამ აერთიანებს მომსახურების განწვევასთან

³⁰ Vgl. Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 24 Rn. 6.

³¹ Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, Rn. § 35 Rn. 6.

³² Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, Rn. § 35 Rn. 6.

³³ Vgl. Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 24 Rn. 15.

³⁴ Darjanja, S. 6.

დაკავშირებულ (*Leistungsrechte*) და დამცავ უფლებებს (*Abwehrrechte*), რომლებიც ემსახურება პიროვნების უფლებათა დაცვას მესამე პირებთან მიმართებაში.³⁵

დამაჯერებელია, რომ სამართლის ობიექტად მიკუთვნებისთვის მნიშვნელობა არ აქვს ქონების ღირებულებას.

- 38** დარწმუნებით ვერ შევაფასებ, დეფინიციების წყვილში - „მატერიალური-არამატერიალური“, რომლისთვის მიკუთვნებაზეც ასევე არ არის დამოკიდებული სამართლის ობიექტად ცნობა, რაიმე უფრო ფართო ხომ არ იგულისხმება. ვვარაუდობ და გონივრულად მიმაჩნია, რომ აქ სხეულებრივი და უსხეულო ქონება არის ნაგულისხმევი. გერმანული სამართლის გაგებითაც ობიექტები, რომლებზეც ხორციელდება ბატონობა, მოიცავს სხეულებრივ და უსხეულო საგნებს.³⁶

e) კერძო სამართლის სუბიექტები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მიხედვით

- 39** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლი ეხება კერძო სამართლის სუბიექტებს. ნორმა წარმოგვიდგენს კერძო სამართლის სუბიექტის ყოვლისმომცველ დეფინიციას (1-ლი ნაწილი) და შემდეგ აწესრიგებს სახელმწიფო ორგანოებისა და საჯარო სამართლის იურიდიული პირების მონაწილეობას (მე-2 ნაწილი). ამას მოსდევს კეთილსინდისიერების პრინციპის კოდიფიკაცია (მე-3 ნაწილი).

aa) კერძო სამართლის სუბიექტის დეფინიცია

- 40** კერძო სამართლის სუბიექტის დეფინიცია დაკავშირებული პირის დეფინიციასთან (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის 1-ლი ნაწილის 1-ლი წინადადება).

აღნიშნული შესაბამისობაშია BGB-ს ტერმინოლოგიასთან, რომელიც, მართალია, ექვივალენტურ ნორმას არ იცნობს, მაგრამ სამართლის სუბიექტის როგორც „ფიზიკური“ ან „იურიდიული პირის“ დეფინიციას წინაპირობის სახით გულისხმობს (შეადარეთ BGB-ს ოფიციალური სათაურები §1-მდე და §21-მდე).³⁷ ამასთან, პირის ცნება ადგენს უფლებებისა და მოვალეობების ტარების შესაძლებლობის უნარს.³⁸ აქედან ლოგიკურად გამომდინარეობს, რომ არც ცალკეული პირები არ უნდა გამოირიცხოს კერძო სამართლის სუბიექტობიდან და ამდენად არც სამეწარმეო თუ არასამეწარმეო, შიდასახელმწიფოებრივ ან უცხოურ პირებს შორის უნდა არსებობდეს განსხვავება (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის 1-ლი ნაწილის, მე-2 წინადადება).

- 41** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსით აღიარებული, კერძო სამართლის იურიდიული პირების ჩამონათვალი მოცემულია 1509-ე მუხლის მე-2 ნაწილში. ეს ჩამონათვალი უნდა იქნეს გადმოტანილი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლში, ვინაიდან ის უკავშირდება არა კანონის გარდამავალ და დასკვნით დებულებებს, არამედ განეკუთვნება კერძო სამართლის სუბიექტების ფაქტობრივ კონტექსტს.

³⁵ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 230.

³⁶ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 228; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 35 Rn. 2 ff.; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 24 Rn. 8.

³⁷ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 151; Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, vor § 33.

³⁸ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 151.

თუკი საქმე არ ეხება არასამენარმეო (არაკომერციულ) იურიდიულ პირებს, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 24-ე მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად იურიდიული პირები იქმნება „მენარმეთა შესახებ“ საქართველოს კანონის შესაბამისად. ვინაიდან მე ხელთ არ მაქვს აღნიშნული კანონი, ვერ შევაფასებ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1509-ე მუხლის მე-2 ნაწილის ტერმინოლოგიურ თანმიმდევრულობას, არამედ მომიწევს ვივარაუდო, რომ იქ მოცემული ჩამონათვალი სწორად ასახავს ქართული სამენარმეო სამართლის ვითარებას სამენარმეო (კომერციული) იურიდიული პირებისთვის.

bb) სახელმწიფო ორგანოები და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-2 ნაწილი, პრინციპში, ავრცელებს სამოქალაქო კანონების მოქმედებას სახელმწიფო ორგანოებისა და საჯარო სამართლის იურიდიული პირების კერძოსამართლებრივ ურთიერთობებზე. აღნიშნულს საფუძვლად უდევს შეკითხვა, მონაწილეობენ თუ არა და რა სახით მონაწილეობენ სახელმწიფო ორგანოები და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები კერძოსამართლებრივ ბრუნვაში.

აღნიშნულთან დაკავშირებით პირველ რიგში უნდა გავიხსენოთ, რომ საჯარო სამართლის იურიდიული პირები პრინციპულად (ასევე) კერძო სამართლის სუბიექტებს წარმოადგენენ სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის 1-ლი ნაწილის 1-ლი წინადადების გაგებით, ვინაიდან მათ, როგორც უფლებებისა და მოვალეობების მატარებლებს, პირებისთვის დამახასიათებელი თვისებები გააჩნიათ. თუ ისინი კერძოსამართლებრივ ბრუნვაში მონაწილეობენ, მაშინ მათი ქმედების ეფექტი, სამოქალაქო კოდექსის 24-ე მუხლის მე-3 ნაწილის 1-ლი წინადადების თანახმად, შეესაბამება კერძო სამართლის იურიდიული პირების ქმედებას. ამ ნორმის ფაქტობრივ კონტექსტში, თუკი იარსებებს ამის მოთხოვნილება, ასევე უნდა იქნეს მონესრიგებული, თუ რა წინაპირობების არსებობისას მონაწილეობენ ისინი კერძო სამართლის სუბიექტების სახით კერძოსამართლებრივ ბრუნვაში. მაგრამ თავისთავად ეს საკითხი წარმოადგენს მოქმედების ფარგლების განმსაზღვრელი საჯარო სამართლის თემას.

სახელმწიფო ორგანოების კერძო სამართლის სუბიექტებად კვალიფიკაციის სურვილის არსებობის შემთხვევაში, ისე, რომ ისინი იმავდროულად საჯარო სამართლის იურიდიული პირები ყოფილიყვნენ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-2 ნაწილით გასათვალისწინებელი რეგულირების მიზანი იქნებოდა. თუმცა, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 24-ე მუხლის მე-4 ნაწილის დებულებიდან გამომდინარე, მიმაჩნია, რომ ეს სწორედაც რომ არ წარმოადგენდა კანონმდებლის სურვილს: კერძო სამართლის სუბიექტის სახით სახელმწიფო ან ადგილობრივი ერთეული თვითონ მონაწილეობს სამართლებრივ ბრუნვაში (რაც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1509-ე მუხლის 1-ლი ნაწილიდანაც გამომდინარეობს), მისი ორგანოები კი სწორედაც რომ არ წარმოადგენენ იურიდიულ პირებს.

ამდენად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-2 ნაწილი ამოღებულ უნდა იქნეს. თუ თქვენთვის სასურველია, რომ საჯარო სამართლის იურიდიული პირი შემოღებულ იქნეს კერძო სამართლის სუბიექტების კონტექსტში, ეს შეიძლება განიმარტოს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის 1-ლი ნაწილის მე-2 წინადადებასთან კავშირში და 1509-ე მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული ჩამონათვლის ასევე სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლში გადმოტანის გზით, ვინაიდან არც მათ აქვთ რაიმე საერთო გარდამავალ და დასკვნით დებულებებთან. ამასთან, ნათლად უნდა გამოჩნდეს, რომ ჩამოთვლილი ორგანიზაციების ფორმების შემთხვევაში საუბარია საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებზე და არა ისე, თითქოს ისინი ასეთებად არიან მიჩნეული (თითქოს საჯარო სამართლის სხვა, „უფრო კონკრეტული“ იურიდიული პირებიც არსებობდნენ). „სახელმწიფოს“ ნაცვლად საუბარი უნდა იყოს „ხაზინაზე“

42

43

(fiskus), ანუ სახელმწიფოზე, რომელიც გამოდის კერძო უფლებებისა და მოვალეობების მატარებლის როლში.

cc) კეთილსინდისიერება

44 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილი კერძო სამართლის სუბიექტებს აკისრებს კეთილსინდისიერების სტანდარტის დაცვის ვალდებულებას, თავიანთი უფლებების განხორციელებისა და მოვალეობების შესრულებისას. BGB-ში ამ განცხადებულ საფეხურზე კეთილსინდისიერების გენერალური დათქმა არ არის მოცემული. BGB-ს §242 ავალდებულებს მოვალეს, რომ შესრულება განახორციელოს კეთილსინდისიერების პრინციპის შესაბამისად, ჩვეულების ნორმების გათვალისწინებით. კრედიტორის მხარისთვის აქედან გამომდინარეობს, რომ მას არ შეუძლია მოითხოვოს იმაზე მეტი, რის შესრულებასაც მოვალეს BGB-ს § 242 ავალდებულებს. ეს ნორმა ზოგადი პრინციპის გამოხატულებაა და მოქმედებს არა მხოლოდ ვალდებულებით ურთიერთობებში, არამედ ერთსულოვნად აღიარებული შეხედულების თანახმად, მთელ კერძო სამართალში.³⁹ აღნიშნული შესაბამისობაშია კერძო სამართლის უნიფიკაციის საერთაშორისო ინსტიტუტის (UNIDROIT) პრინციპების 1.7 მუხლთან:

(1) საერთაშორისო ვაჭრობაში თითოეულმა მხარემ უნდა იმოქმედოს კეთილსინდისიერების და პატიოსნების პრინციპების შესაბამისად.

(2) მხარეებს არ აქვთ უფლება გამოირიცხონ ან შეზღუდონ ეს მოვალეობა.

და შესულია საერთო ჩარჩო პროექტის (DCFR) III. მუხლის - 1:103-ში:

(1) პირი მოვალეა იმოქმედოს კეთილსინდისიერების და პატიოსნების პრინციპების შესაბამისად თავისი ვალდებულებების შესრულებისას, შესრულების უფლების განხორციელებისას, შეუსრულებლობისთვის გასაჩივრების ინიცირების ან პოზიციის დაცვისას, ან ვალდებულების ან სახელშეკრულებო ურთიერთობის გაუქმების უფლების განხორციელებისას.

(2) ეს ვალდებულება არ შეიძლება გამოირიცხოს ან შეიზღუდოს ხელშეკრულებით ან სხვა იურიდიული აქტით.

(3) ვალდებულების დარღვევა არ წარმოშობს ვალდებულების შეუსრულებისთვის პირდაპირ გასაჩივრების უფლებას, მაგრამ შეიძლება ხელი შეუშალოს დამრღვევ პირს იმ უფლების, საჩივრის ან დაცვის უფლების განხორციელებაში, რომელიც ამ პირს სხვა შემთხვევაში ექნებოდა.

45 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ზოგად დებულებებში წარმოდგენილი რეგულირება ამდენად დამაჯერებელია. ამ პრინციპის გამორჩეული მნიშვნელობიდან გამომდინარე, შესაძლებელია იმის წარმოდგენაც, რომ ის ცალკე მუხლში იყოს გათვალისწინებული. ყოველ შემთხვევაში, რაიმე განსაკუთრებული ფაქტობრივი კავშირი კერძო სამართლის სუბიექტების საკითხთან არ არსებობს, ის ალბათ უფრო ასოცირდება სამოქალაქო კოდექსის მომდევნო, მე-9 მუხლით გათვალისწინებულ - სამოქალაქო კანონის მიზნის განსაზღვრასთან.

46 შინაარსობრივად, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-8 მუხლის მე-3 ნაწილი მოითხოვს კეთილსინდისიერებასთან შესაბამისობას. ჩვეულების ნორმის ან ე.წ. „fair dealing“-ის ცნება არ არის შემოღებული, რამაც შესაძლოა გვიბიძგოს ამ სტანდარტის სუბიექტურად, მხარეთა პერსპექტივიდან ახსნისკენ.⁴⁰ ამიტომ გირჩევდით, რომ დაამატოთ მითითება ჩვეულების ნორმაზე. ამასთან, გირჩევდით, ისევე, როგორც ძველ რედაქციაში, დაასახელოთ ამ ნორმის ადრესატები („სამართალბრუნვაში მონაწილე პირები“), იმისათვის რომ მკაფიოდ გაესვას ხაზი იმ ფაქტს, რომ კეთილსინდისიერად მოქცევის ვალდებულება ობიექტურ ვალდებულებას წარ-

³⁹ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 348.

⁴⁰ შეადარეთ, DCFR I.-1:103, sub A.

მოადგენს, რომელიც სამართლებრივ ბრუნვაში მონაწილეობიდან და არა კონკრეტულ სამართალურთიერთობაში არსებული მხარის სტატუსიდან გამომდინარეობს და რომელიც, ამიტომაც, არ მოქმედებს სპეციფიკურად კონკრეტული სამართალურთიერთობის მხოლოდ შემხვედრი მხარის მიმართ (და მისი დარღვევა ამიტომ არ გამოიწვევს პირდაპირ გასაჩივრების უფლების წარმოშობას, შეადარეთ DCFR III მუხლის - 1:103). ენობრივი თვალსაზრისით ასევე შესაძლებელია ნორმის დახვეწა, ვინაიდან „განხორციელება“ მხოლოდ „უფლებებს“ შეიძლება ეხებოდეს და „მოვალეობებისთვის“ სასურველია შესაფერისი ზმნის დამატება.

წ) სამოქალაქო კანონთა მიზანი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-9 და მე-10 მუხლების მიხედვით

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-9 მუხლი ადგენს სამოქალაქო კანონთა მიზანს და იმავდროულად, სივრცეში მათი მოქმედების სფეროს. დებულება თავდაპირველად განსაზღვრავს სივრცეში მოქმედების სფეროს („საქართველოს ტერიტორიაზე“) და შემდეგ ადგენს ნორმატიულ პროგრამას, რომელიც „სამოქალაქოსამართლებრივი ბრუნვის თავისუფლების“ უზრუნველყოფაში მდგომარეობს და რომელსაც სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლი ეხება. აღნიშნული წარმოადგენს მითითებას კერძო ავტონომიაზე, როგორც კერძო სამართლის ფუნდამენტურ პრინციპზე: სამართლის სუბიექტები უფლებამოსილი არიან თავიანთი კერძოსამართლებრივი საქმეები დამოუკიდებლად და საკუთარი პასუხისმგებლობის ქვეშ, საკუთარი სურვილის შესაბამისად მოაწესრიგონ.⁴¹

ამასთან, კერძო ავტონომია არ არის შეუზღუდავად გარანტირებული, არამედ, ერთი მხრივ, პირობად აყენებს ისეთი დებულებების არსებობას, რომლებიც კერძოსამართლებრივ ბრუნვას განმსაზღვრავენ და ამით კერძო სამართლის ფორმებსა და ინსტიტუტებში კერძო ავტონომიის ამოქმედების შესაძლებლობას იძლევიან და მეორე მხრივ მისი ზღვარი გადის სხვათა უფლებებსა და საჯარო ინტერესებზე, როგორც ეს დადგენილია კონსტიტუციური წესრიგით.⁴² ეს დეფინიცია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-9 მუხლს უნდა დაემატოს და, ამასთან, თავისი მკაფიო კონტურების გამო მას უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სამოქალაქო კოდექსის მე-2 მუხლის მე-4 ნაწილით გათვალისწინებული ზღვრების („ზნეობის საყოველთაოდ აღიარებული ნორმები და საჯარო წესრიგი“) გამეორებასთან შედარებით.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-9 მუხლით გათვალისწინებული გარანტიის შემდეგ, სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლი აკონკრეტებს მოქმედების სამოქალაქოსამართლებრივ თავისუფლებას. რეგულირების ეს ყოვლისმომცველი მიზანი მუხლის სათაურში უნდა იყოს ასახული. ამასთან, სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლი ნეგატიურად აყალიბებს, თუ რა არ წარმოადგენს სამოქალაქო კოდექსის მე-9 მუხლით გარანტირებული კერძო ავტონომიის ზღვარს: პოლიტიკური უფლებები, რომლებიც განისაზღვრება კონსტიტუციით ან საჯარო სამართლის სხვა კანონებით. შესაძლებელია აღნიშნული დამოკიდებულების უფრო ნათლად გამოხატვა, თუ ნაცვლად „სამოქალაქო უფლებათა განხორციელებისა“, გამოვიყენებთ „სამოქალაქოსამართლებრივი ბრუნვის თავისუფლებას“ და აქ შემდეგი რედაქციით ჩამოვყალიბებთ: „თავისუფლება სამოქალაქოსამართლებრივ ბრუნვაში“. ეს ასევე სიცხადეს შეიტანდა იმ საკითხში, რომ არა მხოლოდ სუბიექტური უფლებების განკარგვა, არამედ ასევე ნებისმიერი სხვა სამოქალაქოსამართლებრივად მნიშვნელოვანი ქცევა (ხელშეკრულებიდან გასვლის უფლების განხორციელება, მინდობილობის გაცემა, ქორწინება, ანდერძის შედგენა) პოლიტიკური უფლებებისგან დამოუკიდებელია.

⁴¹ S. nur Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 99.

⁴² Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 103; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 10 Rn. 30.

- 50 კონსტიტუციური ნესრიგის ნაწილს, რომელიც სამოქალაქოსამართლებრივი ბრუნვის თავისუფლებას, სამოქალაქო კოდექსის მე-9 მუხლის შესაბამისად, ფარგლებს უწესებს, წარმოადგენს სამართლებრივი ნორმები, - როგორც კერძოსამართლებრივი, ისე საჯაროსამართლებრივი -, რომლებიც გარკვეულ მოქმედებას ან მოქმედებისგან თავის შეკავებას კრძალავენ და ამით, გარიგების ნიშნების მქონე გარკვეული ქცევების წინააღმდეგ არის მიმართული (ამკრძალავი კანონები).⁴³ ამდენად, სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლის მე-2 ნაწილი წარმოადგენს კერძო ავტონომიის შინაარსობრივად უპრობლემო დაკონკრეტებას, მაგრამ წარმოდგენილი რედაქციით რთული გასაგებია; ამიტომ, გირჩევთ მის ენობრივ დახვეწას ადრინდელი რედაქციის შესაბამისად.
- 51 გარდა ამისა, კონსტიტუციური ნესრიგის ნაწილს წარმოადგენს კერძოსამართლებრივი ნორმები, რომელთა საშუალებითაც კანონმდებელმა კონსტიტუციით დაკისრებული თავისი ფუნქციის შესრულებისას კერძო პირებს შორის სამართლებრივი ურთიერთობები დაარეგულირა და რომლებიდან გადახვევის უფლება შესაბამის პირებს კერძო ავტონომიით ნებადართული მოქმედებით არ გააჩნიათ (იმპერატიული ნორმა; *ius cogens*).⁴⁴ ამ დეფინიციას წარმოგვიდგენს სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილი (ტერმინოლოგიურად ცნება „იმპერატიული ნორმები“ შეუსაბამოა და უნდა გადაიხედოს). ის, რომ კანონის ცალკეული დებულებების შემთხვევაში მესამე პირთა და საყოველთაო კეთილდღეობის დაცვის მიზნით, მხარეებს თავიანთი შეხედულებით გადანყვეტის უფლება უნდა ჩამოერთვათ, **BGB**-ს შემთხვევაშიც აღიარებულია.⁴⁵ ყოველ შემთხვევაში, კანონის ბოროტად გამოყენებისგან დაცვა არავითარ შემთხვევაში არ წარმოადგენს იმპერატიული სამართლის ერთადერთ საფუძველს, არამედ ასევე გასათვალისწინებელია ბრუნვის უსაფრთხოება და სამართლებრივი სიცხადე (ასე მაგალითად, **numerus clausus**-ი სანივთო უფლებების შემთხვევაში).⁴⁶ ამიტომ აქაც გონივრულად მიმაჩნია მე-9 მუხლთან სისტემატიკური კავშირის ხაზგასმა, ცნების - „სამოქალაქოსამართლებრივი ბრუნვის თავისუფლება“ საშუალებით. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილის მე-2 წინადადებით ფორმულირებული ძირითადი წესი, რომელიც ეხება იმპერატიული კანონის დარღვევის სამართლებრივ შედეგს, შინაარსობრივად რაიმე შეკითხვებს არ წარმოშობს. სავარაუდოდ უმჯობესი იქნებოდა გარიგების ცნების შემოტანა. ცხადად უნდა იქნეს ჩამოყალიბებული, რომ ეს შედეგები შესაბამისად მხოლოდ მაშინ დგება, „თუ“ გარიგება იმპერატიულ ნორმებს ეწინააღმდეგება. ენობრივად შეიძლება ასევე დაიხვეწოს ფორმულირება - „მიუთითებს სხვაგვარ შედეგზე“. სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილის მე-3 წინადადება ადგენს კანონის დათქმას კერძო ავტონომიის ადმინისტრაციული ზღვრებისთვის და ასევე სასურველია მისი ენობრივად დახვეწაც.
- 52 კერძო ავტონომია თავის ზღვარს აღწევს არა მხოლოდ იმპერატიულ ნორმებთან კოლიზიისას, არამედ მაშინაც, როცა ისეთი ფორმულირებაა შერჩეული, რომელიც, მართალია, იმპერატიულ ნორმას არ ეწინააღმდეგება, მაგრამ მას გვერდს უვლის, ანუ მისი შექმნის მიზანი შეესაბამება იმას, რასაც კრძალავს ეს ნორმა (რომლის გვერდის ავლაც ხდება).⁴⁷ შესაძლებელია ამ ფუნდამენტური იდეის ასახვა სამოქალაქო კოდექსის მე-10 მუხლის მე-3 ნაწილში დამატებითი წინადადების ჩართვით.

⁴³ ტერმინის შესახებ, Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 14 Rn. 3 ff.; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 45 Rn. 3 ff.

⁴⁴ Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 3 Rn. 11 ff., § 45 Rn. 4.

⁴⁵ Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, Rn. 17; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 3 Rn. 11.

⁴⁶ Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 3 Rn. 11 ff.

⁴⁷ BGHZ 162, 294 = NJW 2005, 1645, 1646; BeckOK BGB/H. Schmidt, 48. Ed., § 306a Rn. 3.

2. პირები

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი შეიცავენ ასევე დებულებებს პირების (ფიზიკური პირები: მე-11-23-ე მუხლები; იურიდიული პირები: 24-ე - 39-ე მუხლები) შესახებ. 53

a) ფიზიკური პირების უფლებაუნარიანობა და ქმედუნარიანობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11-დან მე-16 მუხლების მიხედვით

ფიზიკური პირების უფლების ამოსავალ წერტილს წარმოადგენს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის დებულება, რომელსაც ერთვის დებულებები ქმედუნარიანობის შესახებ (სამოქალაქო კოდექსის მე-12-მე-16 მუხლები). 54

aa) უფლებაუნარიანობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მიხედვით

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლი შეიცავს ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობის ლეგალურ დეფინიციას და შემდეგ ფიზიკური პირისთვის ადგენს უფლებაუნარიანობის დასაწყისსა და დასასრულს. 55

უფლებაუნარიანობის ლეგალურ დეფინიციასთან ერთად საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის 1-ლი ნაწილი შეიცავს პირის⁴⁸ დეფინიციასაც, რომელიც შეესაბამება BGB-სეულ გაგებას. ამიტომ შეუძლებელია, რომ ეს დეფინიცია მხოლოდ ფიზიკურ პირს ეხებოდეს. აღნიშნული ნათლად უნდა აისახოს ფორმულირებაში და ამ შემთხვევაში მისი განთავსება „ფიზიკური პირებისთვის“ მიძღვნილ თავში აღარ მიმაჩნია პრობლემატურად. 56

შემდეგ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის 10-ლი ნაწილი ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობის დასაწყისად განსაზღვრავს დაბადების მომენტს. ამით უზრუნველყოფილია, რომ ფიზიკური პირის ცნება ნებისმიერ ადამიანს მოიცავს. დებულება შეესაბამება BGB-ს §1-ს, რომელიც ადამიანის უფლებაუნარიანობის დასაწყისად დაბადების დასრულებას განსაზღვრავს. ამასთან „დაბადების დასრულებაში“ იგულისხმება ის მომენტი, როდესაც ბავშვი დედის საშვილოსნოდან მთლიანად არის გამოსული.⁴⁹ მაგრამ არ ვარ დარწმუნებული, რომ არსებობს დაბადების „მომენტი“ სამედიცინო თვალსაზრისით. ამიტომ გირჩევთ, რომ რეფორმის პროცესში ჩაანაცვლოთ ეს სიტყვა ფორმულირებით - „დაბადების დასრულება“ („Vollendung der geburt“). 57

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი „მემკვიდრედ ყოფნის უფლებით“ ადგენს მოგვიანებით წარმოშობილ უფლებაუნარიანობაზე დამოკიდებულ ნაწილობრივ უფლებაუნარიანობას (Teilrechtsfähigkeit) დაუბადებელი ბავშვისთვის (nasciturus), რაც შინაარსობრივად შეესაბამება BGB-ს §1923-ის მე-2 აბზაცს. ტერმინოლოგიური თვალსაზრისით, ცნებები „მემკვიდრედ ყოფნის უფლება“ და მისი „განხორციელება“ არ არის კარგად შერჩეული, რადგან როგორც ასეთი, არ არსებობს მამკვიდრებლისგან მემკვიდრეობის მიღების სუბიექტური უფლება, არამედ აქ საუბარია მემკვიდრედ ყოფნის, ანუ სამკვიდროს სახით მიღებული უფლებებისა და მოვალეობების მატარებლად ყოფნის შესაძლებლობის უნარზე. მემკვიდრედ ყოფნის უნარი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1307-ე მუხლით არის განსაზღვრული. ამ ნორმის ა) ნაწილის თანახმად, კანონით მემკვიდრეობის ფარგლებში დაუბადებელი ბავშვი მხო-

⁴⁸ Vgl. Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 151, 154.

⁴⁹ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 156.

ლოდ იმ შემთხვევაში არის მემკვიდრედ ყოფნის უნარის მქონე, როდესაც ის წარმოადგენს მამკვიდრებლის შვილს (რაც პირდაპირ ადგენს ბ) ნაწილისგან განსხვავებულ წესს). ეს აღქმა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილთან, აგრეთვე BGB-ს §1923-ის მე-2 აბზაცთან შედარებით უფრო ვიწროა. ეს საკანონმდებლო გადაწყვეტილება უნდა გადაიხედოს და საკითხი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-1307-ე მუხლის შინაარსობრივ კონტექსტში უნდა გადაწყდეს, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-2 ნაწილი კი ამოღებულ უნდა იქნეს.

- 59 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-3 ნაწილით ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობის შეწყვეტა განსაზღვრულია მისი გარდაცვალებით, რაც განმარტებულია, როგორც თავის ტვინის ფუნქციონირების შეწყვეტა. აღნიშნული დებულების შესაბამისი დებულება BGB-ში არ არსებობს. უფლებაუნარიანობის დასასრული იქ წინაპირობის სახით ნაგულისხმევია, BGB-ს §1922-ის 1-ლი აბზაცი მემკვიდრეზე ქონების გადასვლაზე საუბრისას მხოლოდ მის ქონებრივსამართლებრივ შედეგებს ეხება. თუმცა ლიტერატურაში უფლებაუნარიანობის შეწყვეტა, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-3 ნაწილის მსგავსად, გარდაცვალებით განისაზღვრება და იგი მეტწილად განმარტებულია როგორც ტვინის სიკვდილი.⁵⁰
- 60 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-11 მუხლის მე-4 ნაწილი გამორიცხავს სამართლებრივი აქტის (წართმევის) გზით უფლებაუნარიანობის დროზე ადრე შეწყვეტას. ეს შესაბამისობაშია გერმანულ სამართლებრივ მდგომარეობასთან.⁵¹

bb) ქმედუნარიანობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 და მე-13 მუხლების მიხედვით

- 61 უფლებაუნარიანობისგან, რომელიც კერძო სამართლის ყველა სუბიექტს ეკუთვნის, უნდა განვასხვაოთ ქმედუნარიანობა, რომელიც სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის დასაწყისში არის ნორმირებული. იგი სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის 1-ლი ნაწილით განსაზღვრულია როგორც ფიზიკური პირის უნარი, თავისი ნებითა და მოქმედებით, სრული მოცულობით შეიძინოს და განახორციელოს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები.

BGB-ში ქმედუნარიანობა პოზიტიურად რეგულირებული არ არის და მხოლოდ ირიბად იკითხება კანონის სხვადასხვა ჩანაწერიდან, განსაკუთრებით (ბიზნეს-) ხელშეკრულებაუნარიანობის (*Geschäftsfähigkeit*) სახით, რომელიც იქიდან გამომდინარეობს, რომ (ბიზნეს-) ხელშეკრულებაუნარიანობის არმქონე პირის ნების გამოვლენა ბათილია (BGB-ს §105-ის 1-ლი აბზაცი), ასევე ქორწინებისთვის ქმედუნარიანობის, ანდერძის შედგენისთვის ქმედუნარიანობის, დელიქტუნარიანობის სახით და აგრეთვე უნარით, პასუხი აგოს თავისი ვალდებულებითსამართლებრივი მოვალეობების დარღვევისთვის.⁵² თუმცა, მასშტაბები განსხვავებულია.

დელიქტუნარიანობა, ქორწინებისთვის ქმედუნარიანობა და ანდერძის შედგენისთვის ქმედუნარიანობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსშიც ექვემდებარება უფრო სპეციალურ რეგულირებას (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 994-ე და შემდგომი მუხლები, 1108-ე მუხლი და 1345-ე მუხლი). ამით საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული ქმედუნარიანობისთვის დადგენილი მასშტაბები მოქმედებს გარიგების სახის მოქმედების უნარის მიმართ და მათ ავსებს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის

⁵⁰ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 154, 160; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 11 Rn. 3.

⁵¹ Bork, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Gesetzbuchs, 4. Aufl. 2016, Rn. 154, 160; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 11 Rn. 3.

⁵² Palandt/Ellenberger, BGB, 78. Aufl. 2019, Einf v § 104 Rn. 1; Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 12 Rn. 1.

63-ე და შემდგომი მუხლების დებულებები. გარდა ამისა, ვინაიდან ვალდებულების შესრულების გართულების სამართალში BGB-ს §276-ის 1-ლი აბზაცის მე-2 წინადადების შესაბამისი მითითება დელიქტუარიაანობაზე არ გვაქვს, BGB-ში გათვალისწინებული (ბიზნეს-) ხელშეკრულებაუნარიანობისგან (*Geschäftsfähigkeit*) განსხვავებით, ისინი ასევე ვრცელდება პირის უნარზე, პასუხი აგოს თავისი ვალდებულებითსამართლებრივი მოვალეობების დარღვევისთვის.

ამ თვალსაზრისით, მართლაც უნდა გადაიხედოს, თუ რომელი უნდა იყოს გადამწყვეტი, აბსტრაქტული ქმედუნარიანობა თუ უფრო ფაქტობრივი შერაცხადობა (*Zurechnungsfähigkeit*) (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 994-დან 996-მდე მუხლების შესაბამისად).

ქმედუნარიანობისათვის საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად მნიშვნელოვანია სრულწლოვანება, რომელიც მე-12 მუხლის მე-2 ნაწილის თანახმად 18 წლის ასაკის მიღწევასთან ერთად დგება, რაც BGB-ს §2-ის ექვივალენტურია. პირიქით, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად, 7 წლამდე ასაკის პირი ქმედუნაროა (BGB-ს §104-ის Nr.1-ის შესაბამისად). ვინაიდან მე-7 წელიწადი უკვე მე-6 დაბადების დღეზე იწყება (შეადარეთ, BGB-ს §187-ის მე-2 აბზაცის მე-2 წინადადება), ფორმულირებაში ნათლად უნდა აისახოს, რომ აღნიშნული დამოკიდებულება მე-7 წლის შესრულებაზე (*Vollendung des siebten Lebensjahres*).

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-6 ნაწილის თანახმად „7 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანი“ დეფინირებულია, როგორც „მცირეწლოვანი“ (*„minderjähriger“*). აღნიშნული ლეგალური დეფინიციის საწინააღმდეგო თავისთავად არაფერი მაქვს, მაგრამ ის წინააღმდეგობაში მოდის BGB-ში დამკვიდრებულ მეტყველების სტილთან, რომლის მიხედვით მცირეწლოვანი (*„minderjähriger“*) არის ის, ვისაც 18 წელი არ შესრულებია (შეადარეთ, BGB-ს §106). აღნიშნული გასათვალისწინებელია, როდესაც რაიმე შედეგის დადგომა მცირეწლოვნებაზე (*Minderjährigkeit*) იქნება მიბმული. განსაკუთრებით, სამოქალაქო კოდექსის 1127-ე მუხლის მე-4 ნაწილში, რომელიც მათლია, სცდება ჩემი დავალების ფარგლებს, შესამონმებელი იქნება, ხომ არ იგულისხმება იქ სინამდვილეში მხოლოდ ის არასრულწლოვანი (*Minderjährige*) ბავშვები, რომლებსაც 7 წელი არ შესრულებიათ.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილის თანახმად, არასრულწლოვანი პირის ქორწინებაც, რომელიც სამოქალაქო კოდექსის 1108-ე მუხლის მე-2 ნაწილით შესაძლებელია, იწვევს ქმედუნარიანობას. ამ წესს BGB-ში შესატყვისი არ გააჩნია, რადგან ქორწინებისთვის ქმედუნარიანობა სრულწლოვანების დაწყებასთან ერთად დგება (BGB-ს §1303-ის 1-ლი წინადადება 2017 წლის 22 ივლისიდან მოქმედი რედაქციით). მაგრამ არც მანამდე მოქმედი სამართლებრივი მდგომარეობით წარმოადგენდა (ბიზნეს-) ხელშეკრულებაუნარიანობა (*Geschäftsfähigkeit*) არასრულწლოვანი პირის ქორწინების შედეგს, არამედ პირიქით მეორე მუხლის ხელშეკრულებაუნარიანობა წარმოადგენდა წინაპირობას იმისთვის, რომ შესაძლებელი ყოფილიყო არასრულწლოვანი პირისთვის სრულწლოვანების სავალდებულოობისგან გათავისუფლების მინიჭება (BGB-ს ძველი რედაქციის §1303-ის მე-2 აბზაცი). ეს დებულება ეფუძნებოდა მოსაზრებას, რომ მომავალ მეუღლეთაგან ერთი მაინც უნდა ყოფილიყო ქონებრივსამართლებრივად დამოუკიდებელი და ოჯახური ცხოვრების წარმართვისთვის აუცილებელი გარეგებების დადების უნარის მქონე.⁵³ ამგვარი რეგულირების კონცეფცია ითვალისწინებს იმ გარემოებას, რომ არასრულწლოვანთა შეზღუდული ქმედუნარიანობა მიზნად ისახავს მათ დაცვას გარიგებასთან დაკავშირებული, არასაკმარისად გააზრებული და ამდენად არასასურველი ვალდებულებებისგან. მართალია, ქორწინებით ჩნება სამართლებრივი დამოუკიდებლობის გაზრდილი მოთხოვნილება, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ასევე არსებობს გარიგებების ტიპის მოქმედებების საკმარისად გააზრებულად განხორციელების უნარიც. ამიტომ განხილულ უნდა

⁵³ Vgl. Dethloff, Familienrecht, 31. Aufl. 2015, § 3 Rn. 23.

იქნეს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილის ამოღების შესაძლებლობა.

ამით, აღნიშნულთან კავშირში, მაგრამ შედეგობრივად ამისგან დამოუკიდებლად, ისმის კითხვა, ხომ არ უნდა წარმოადგენდეს არასრულწლოვან პირთან ქორწინების წინაპირობას სრულწლოვანება და ხომ არ უნდა მოხდეს სამოქალაქო კოდექსის 1108-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შესაბამისი მოდიფიცირება, თუკი არასრულწლოვანთა ქორწინების მოთხოვნილება საერთოდ კიდევ არსებობს.

64 კერძო ავტონომიით გათვალისწინებული გარიგების სახის ქმედებების განხორციელების უნარის წინაპირობას წარმოადგენს ნების თავისუფლად შექმნის (ჩამოყალიბების) უნარი, რაც ავადმყოფობის გამო შესაძლოა ხანგრძლივი დროით იყოს შეზღუდული. ამიტომ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-4 ნაწილი შეიცავს მხარდაჭერის მიმღების ლეგალურ დეფინიციას. აქ საუბარია სტატუსზე, რომლის მიღება დამოკიდებულია სასამართლოს მიერ აღიარებაზე (შეადარეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1280-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი). როგორც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-4 ნაწილი ნათლად განმარტავს, ქმედუნარიანად „ითვლება“ ასევე სრულწლოვანი მხარდაჭერის მიმღები. მე-12 მუხლის მე-5 ნაწილის თანახმად არასრულწლოვანიც შეიძლება იყოს მხარდაჭერის მიმღები, იმ შემთხვევაში, თუ კანონი მას კანონიერი წარმომადგენლობის თანხმობისგან დამოუკიდებლად გარიგების ტიპის მოქმედებების განხორციელების უფლებას მიანიჭებს. როგორც მხარდაჭერის მიმღების ლეგალური დეფინიციის, ისე საკითხი იმის თაობაზე, თუ რამდენად შესაძლებელია არასრულწლოვანისთვის მხარდაჭერის დანიშვნა, წარმოადგენს არა მხოლოდ ქმედუნარიანობასთან დაკავშირებულ, არამედ უფრო საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1277-ე მუხლით დასარეგულირებელ საკითხებს და ამით შინაარსობრივ კავშირშია მხარდაჭერის სამართალურ-თიერთობის წინაპირობებსა და მის ფორმულირებასთან.⁵⁴

ჩემი დავალების ფარგლებს მიღმა გაკეთებული დაკვირვებიდან გამომდინარე, აღნიშნული შეეხება ასევე შიდა ურთიერთობას მხარდაჭერისა და მხარდაჭერის მიმღებს შორის, რომლის პასუხისმგებლობაც დელიქტური კუთხით არის დარეგულირებული (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 995-ე მუხლი), მიუხედავად იმისა, რომ აქ საქმე ეხება პასუხისმგებლობას კანონით დადგენილი განსაკუთრებული კავშირის (ურთიერთობის (*Sonderverbindung*)) ფარგლებში.

შინაარსობრივი თვალსაზრისით მეექვსეა, რომ კრიტერიუმის სახით საკმარისი იყოს შესაძლო („შესაძლო“) ხელის შეშლაზე (ანუ არა: რეალურ გამორიცხვაზე) მითითება „საზოგადოებრივ ცხოვრებაში სრული და ეფექტიანი მონაწილეობისთვის, სხვებთან თანაბარ პირობებში“. ჩემი აზრით, სწორი იქნებოდა, რომ აღნიშნული დამოკიდებული ყოფილიყო ნების თავისუფალი ჩამოყალიბების ხანგრძლივ (მუდმივ) გამორიცხვაზე. აღნიშნული არ წარმოადგენს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მონაწილეობის და არც, მით უმეტეს, ეფექტიანი მონაწილეობის საკითხს. შედეგად, მექმნება შთაბეჭდილება, რომ შესაძლო მხარდაჭერის მიმღებთა წრე ზედმეტად ფართოა.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-4 ნაწილის დარჩენილი ნორმატიული შინაარსი უფრო ნათლად უნდა იქნეს წინა პლანზე წამოწეული იმ თვალსაზრისით, რომ სასამართლო გადაწყვეტილება არ ეხება მე-12 მუხლის მე-2 და მე-3 ნაწილების (იმ შემთხვევაში, თუ ეს უკანასკნელი არ იქნება ამოღებული) დანაწესს.

65 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-13 მუხლი ეხება ქმედუნარიანობის შეზღუდვას. სათაურის მიხედვით, ნორმა გამორიცხავს ქმედუნარიანობის შეზღუდვას გარიგების გზით. ამით სათაურში ასახულია მუხლის მე-2 ნაწილი. აღნიშნულის საპირისპიროდ, მე-13 მუხლის 1-ლი ნაწილი ნათლად ნორმატიული შინაარსი არ ჰპოვებს ასახვას მის სათაურში. ქმედუნა-

⁵⁴ კრიტიკულად, ასევე, Darjania, S. 8 f.; Chanturia/Knieper, S. 13.

რიანობის შეზღუდვის კანონის დათქმისთვის დაქვემდებარებით, იზღუდება ასევე ადმინისტრაციული აქტის საშუალებით დადგენილი შეზღუდვები. რეგულირების ორივე შინაარსი უნდა იყოს ასახული სათაურში.

შინაარსობრივი თვალსაზრისით, მუხლის 1-ლ წინადადებასთან დაკავშირებით კითხვის ნიშნები არ არსებობს; მე-2 წინადადება შეესაბამება გერმანულ გაგებას, რომლის თანახმად, ქმედუნარიანობის შესახებ წესები იმპერატიულ ნორმას წარმოადგენენ.⁵⁵

cc) შეზღუდული ქმედუნარიანობა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14-მე-16 მუხლების მიხედვით

მაშინ, როდესაც მე-12 მუხლის 1-ლიდან მე-4 ნაწილები ეხება პირის ქმედუნარიანობას და მე-6 ნაწილი - პირის ქმედუნარიანობას, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14-დან მე-16 მუხლები აწესრიგებენ შეზღუდული ქმედუნარიანობის შემთხვევებს.

(1) არასრულწლოვნები, რომლებსაც შეუსრულდათ 7 წელი და ჯერ არ შესრულებიათ 18 წელი (აღნიშნული ასაკობრივი მონაკვეთი ენობრივად სწორად უნდა იყოს ფორმულირებული), შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონენი არიან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის 1-ლი ნაწილის თანახმად. ამასთან ნათლად უნდა განიმარტოს, რომ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილით (აღნიშნული ნორმის დატოვების შემთხვევაში) აღიარებულ ქმედუნარიანობას ეს ნორმა არ ეხება.

(2) მზრუნველობის ქვეშ მყოფი სრულწლოვნები (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილის 1-ლი წინადადება) მიიჩნევიან ასევე შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ. აღნიშნულის საპირისპიროდ, არასრულწლოვანი პირისთვის მეურვეობის ან მზრუნველობის დაწესებას (შეადარეთ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1275-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი) არავითარი შედეგი არ მოჰყვება ქმედუნარიანობის თვალსაზრისით, რომელიც ისედაც შეზღუდულად არსებობს. თუ აღნიშნული საკითხი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილის მე-2 წინადადებით უნდა იქნეს განმარტებული, საჭირო იქნება ნორმის შესაბამისი ენობრივი რედაქტირება (სხვაგვარი შედეგი გვექნებოდა მხოლოდ სამოქალაქო კოდექსის მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილით მინიჭებული ქმედუნარიანობის შემთხვევაში, თუმცა ის ამოღებულ უნდა იქნეს). ვინაიდან საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-3 ნაწილი შეიძლება შეეხებოდეს მხოლოდ მე-2 ნაწილით გათვალისწინებულ შეზღუდულ ქმედუნარიანობას, ეს დებულება მე-2 ნაწილის შემადგენლობაში უნდა იყოს ჩამოყალიბებული. მისი ფორმულირება უფრო ნათლად უნდა მიუთითებდეს იმაზე, რომ მეურვეობის ქვეშ მყოფი პირი ქმედუნარიანი გახდება, მზრუნველობის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლისთანავე. გაუქმების, ისევე, როგორც დაწესების წინაპირობები სამოქალაქო კოდექსის 1275-ე და შემდგომ მუხლებთან შინაარსობრივ კავშირში უნდა იყოს მოწესრიგებული.

(3) მოვლის (მეურვეობის - *Pflegschaft*) ქვეშ მყოფი სრულწლოვანი პირების მიმართ მოქმედებს თანხმობის დათქმა (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-16 მუხლის 1-ლი ნაწილი). მეურვეობის წინაპირობები და მათი გაუქმება ასევე უნდა რეგულირდებოდეს სამოქალაქო კოდექსის 1275-ე და შემდგომ მუხლებთან შინაარსობრივ კავშირში. ამასთან, ასევე უნდა შემოწმდეს, მოვლის (მეურვეობის - *Pflegschaft*) შემთხვევაში, მართლაც, მზრუნველობისგან განსხვავებული სამართლებრივი შედეგის კონცეფცია ხომ არ უნდა იქნეს გათვალისწინებული. თუ უნდა არსებობდეს განსხვავება მზრუნველობასა და მოვლას (მეურვეობის - *Pflegschaft*) შორის, აღნიშნული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-14 მუხლის მე-2 ნაწილში შეიძლება იქნეს ფორმულირებული.

⁵⁵ Palandt/Ellenberger, BGB, 78. Aufl. 2019, Einf v § 104 Rn. 3.

აღნიშნულის საპირისპიროდ, უშუალოდ კანონის მიერ ავადმყოფობის საფუძველზე კერძო-ავტონომიური, გარიგების ტიპის მოქმედების უნარის შეზღუდვა თავად ქმედუნარიანობის დონეზე კი არ ხორციელდება, არამედ პირდაპირ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 58-ე მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული გარიგების ბათილობის გზით. აქვე შეიძლება განთავსებულიყო BGB-ს §105a-ს შესაბამისი დებულება, რომლის თანახმად ყოველდღიური საყოფაცხოვრებო გარიგებებიც შეიძლება ნამდვილი იყოს, როდესაც ისინი ქმედუნარო სრულწლოვანი პირის მიერ ხორციელდება.

70 შეზღუდული ქმედუნარიანობის შესახებ დებულებების მიმართ მოქმედებს ნების გამოვლენისთვის კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობის დათქმა (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-15 მუხლი). ეს სამართლებრივი შედეგი შეიძლება გადასცეს გარიგების ნამდვილობის პირობებთან შინაარსობრივ კავშირში ყოფილიყო ნორმირებული, ქმედუნარიანობის არარსებობის სამართლებრივი შედეგის პარალელურად. იმავდროულად შესაძლოა (ნინა რედაქციის შესაბამისად) განმარტებული ყოფილიყო, რომ საკმარისი არ არის სარგებლის (უპირატესობის) მიღება, არამედ გადამწყვეტია „მხოლოდ“ „სამართლებრივი“ სარგებელი.

b) ფიზიკური პირების სახელის უფლება და პირადი არაქონებრივი უფლებები საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-17-მე-19 მუხლების მიხედვით

71 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-17-დან მე-19-მდე მუხლები ფიზიკური პირის უფლების ნაწილის სახით ადგენენ სახელის უფლებას, აგრეთვე პირადი და სოციალური ხელშეუხებლობის პატივისცემის უფლებას. აღნიშნული შინაარსი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის სათაურში არასრულყოფილად არის ასახული; აქ უფრო შესაფერისი იქნებოდა პიროვნულ უფლებებზე (Persönlichkeitsrechte) საუბარი. ამ, უფრო ზოგად, სახელწოდებაში გაერთიანებული იქნებოდა საკუთარი სახელის უფლება, ისევე როგორც პიროვნების პატივი, პიროვნების თვითგამორკვევა, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება და ხელშეუხებლობა და საქმიანი რეპუტაცია.

72 აღნიშნულის საპირისპიროდ, საეჭვოა, რომ აქ დაცულ სამართლებრივ სიკეთეს „ღირსება“ (Würde) შესაფერისად ასახავს; ამიტომ აღნიშნულ კონტექსტში ეს ტერმინი არ უნდა იქნეს გამოყენებული.

73 სახელის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-17 მუხლის 1-ლი ნაწილი) და მისი შეუფერხებლად (ხელის შეშლის გარეშე) გამოყენების უფლება, რაც უზრუნველყოფილია მოქმედების შეწყვეტის და უარის თქმის თაობაზე მოთხოვნებით (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის 1-ლი ნაწილი; მაგრამ მოთხოვნა მიმართული უნდა იყოს ხელმყოფის წინააღმდეგ), აგრეთვე სახელის შეცვლის უფლება რაიმე განსაკუთრებულ კითხვის ნიშნებს არ წარმოშობს. ეს შეესაბამება BGB-ს §12-ს, სახელის ცვლილების შესახებ კანონის (NamÄndG)⁵⁶ §§ 1,3,11-ს, აგრეთვე BGB-ს §1004-თან დაკავშირებით არსებულ სასამართლო პრაქტიკას.⁵⁷ ასევე გამართლებულად მიმაჩნია კრედიტორების და მოვალეების ვალდებულება შეტყობინების თაობაზე, როგორც ვალდებულებითი ურთიერთობიდან გამომდინარე დამატებითი ვალდებულება.⁵⁸ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილში ნორმირებული პირადი და სოციალური ხელშეუხებლობის დაცვის უფლება (განსაკუთრებით, უფლება საკუთარ გამოსახულებაზე), გარდა ამისა, შეესაბამება BGB-სეულ გაგებასაც, მიუხედავად იმისა, რომ აღნიშნული საკითხი იქ მხოლოდ ცალკეულ ასპექტებშია კოდიფიცირებული.⁵⁹

⁵⁶ Gesetz über die Änderung von Familiennamen und Vornamen (Namensänderungsgesetz), BGBl. III, 401-1.

⁵⁷ Palandt/Ellenberger, BGB, 78. Aufl. 2019, § 12 Rn. 36 f.

⁵⁸ შეადარეთ, Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 260 Rn. 4 ff.

⁵⁹ დეტალურად, Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 13 Rn. 9 ff., 45 ff.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-2 ნაწილში სასამართლოს მეშვეობით დაცვის პროცესუალურად ფორმულირებული უფლება კი, როგორც მოქმედების შეწყვეტის მოთხოვნის სუბიექტური უფლება, მართლსაწინააღმდეგო დარღვევებთან უნდა იქნეს ჩამოყალიბებული.

ნორმა, როგორც ჩანს რაღაც სპეციალურ კანონთან არის დაკავშირებული, რომელიც აზრის და გამონათვის თავისუფლებას ეხება,⁶⁰ მაგრამ ჩემს ხელთ არ არის.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-5 ნაწილის ბოლოს გათვალისწინებული უფლებების ზღვარი მხოლოდ შესაფერის საზღაურზე უნდა აკეთებდეს აქცენტს და არა განსაკუთრებულ თანამონაწილეობაზე (ქმედებაზე) გამოსახულების წარმოშობისას.

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-3 ნაწილის 1-ლი წინადადებით და ამავე მუხლის მე-4 ნაწილით გათვალისწინებული დაცვა, უარის თქმის („უარყოფის“- „Verneinung“) და საპასუხო ცნობების გამოქვეყნების გზით, ასევე არავითარ შეკითხვებს არ წარმოშობს. თუმცა, ჩემთვის გაუგებარია, რას გულისხმობს საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-3 ნაწილის მე-2 წინადადებაში „ორგანიზაციის მიერ გაცემული საბუთი“ და „დაინტერესებული პირები“. მოსამზადებელ მასალებში გამოთქმული მოსაზრება იმის თაობაზე, რომ მტკიცების ტვირთის დაზარალებულისთვის დაკისრება, რომელსაც უწევს სახელის შემლახველი ცნობების სიცრუის მტკიცება, არაქონებრივი უფლების⁶¹ ცნებას ცვლის, ჩემთვის კონცეპტუალური კავშირის თვალსაზრისით არ არის ნათელი. სწორია, რომ მადისკრედიტირებული მტკიცებების შემთხვევაში, რომელთა სიმართლესთან შესაბამისობა მათი გამონათვისის მომენტში გაურკვეველია, პრინციპულად, მათი ჭეშმარიტების მტკიცების ტვირთი ეკისრება მათ გამომნათველ პირს, მაშინ, როდესაც ისეთ საკითხთან დაკავშირებით, რომელიც არსებითად ეხება საზოგადოებრიობას, მას მხოლოდ (გაფართოებული) განცხადების ტვირთი (erweiterte Darlegungslast) ეკისრება იმასთან დაკავშირებით, რომ მან ამ ინფორმაციის მოძიებისას შეასრულა სათანადო გულმოდგინების ვალდებულება.⁶²

უფლებების დაცვა, რომელიც საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილის მიხედვით ხორციელდება, მიუხედავად დაზარალებული პირის ბრალეულობისა (vom Verschulden des Verletzten) (რაც ჩემთვის გაუგებარია და ისე უნდა იქნეს შეცვლილი, რომ მოთხოვნები არ უნდა იყოს დამოკიდებული ხელმყოფის ბრალეულობაზე), საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილით ფართოვდება და ასევე ითვალისწინებს პასუხისმგებლობას ზიანის ანაზღაურების სახით. ეს დებულებაც არსებითად შეესაბამება BGB-ს §823-ის 1-ლ აბზაცსა და ზოგად პიროვნულ უფლებებთან დაკავშირებით არსებულ სასამართლო პრაქტიკას.⁶³ აღნიშნულ საკითხზე, მოსამზადებელ მასალებში, ერთი მხრივ, აღნიშნულია, რომ სასურველი იქნებოდა არამატერიალური ზიანის ცნების უფრო დეტალურად განსაზღვრა ფსიქიკური ზიანის გაგებით (psychischer Schaden)⁶⁴, მეორე მხრივ კი, გამონათვლია მოსაზრება, რომ სიფრთხილეა საჭირო პიროვნული უფლებების დარღვევის შედეგად მიყენებული არამატერიალური ზიანისთვის ფართო პასუხისმგებლობის შემთხვევაში არსებულ, ბოროტად გამოყენების პოტენციალთან დაკავშირებით.⁶⁵ პრინციპში ორივე პოზიცია სწორია. საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილის მე-3 წინადადებაში შეიძლება შემზღუდავად იქნეს განმარტებული, რომ მოპოვებული მოგების გაცემა შესაძლებელია მხოლოდ მაშინ,

⁶⁰ Vgl. Darjania, S. 10.

⁶¹ Darjania, S. 10 f.; იგივე ტენდენციით ასევე Chanturia/Knieper, S. 3 (sub 11).

⁶² BGH NJW 2013, 790 Rn. 15 f. und 26; Palandt/Sprau, BGB, 76. Aufl. 2017, § 823 Rn. 102.

⁶³ შეადარეთ, Palandt/Ellenberger, BGB, 78. Aufl. 2019, § 12 Rn. 39, und Palandt/Sprau, BGB, 78. Aufl. 2019, § 823 Rn. 83 ff., 129 ff.

⁶⁴ Chanturia/Knieper-ის მიხედვით, S. 29.

⁶⁵ Chanturia/Knieper, S. 36.

როდესაც დარღვეულია ქონებრივი ღირებულების მქონე ინტერესები. ამასთან, პიროვნულ უფლებასთან დაკავშირებით მოქმედი სასამართლო პრაქტიკის შესაბამისად,⁶⁶ შესაძლებელია საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილის მე-4 წინადადებაში დაკონკრეტდეს, რომ არამატერიალური ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნა დასაშვებია მხოლოდ ზოგადი პიროვნული უფლებების ბრალეული, სერიოზული (მძიმე) დარღვევის შემთხვევაში, რომლის დროსაც დარღვევის სახეობიდან გამომდინარე წარმოშობილი ზიანი სხვაგვარად ვერ იქნება დამაკმაყოფილებლად გამოსწორებული. ანაზღაურების ოდენობასთან დაკავშირებით ისედაც იმოქმედებდა საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 413-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი. უარი უნდა ითქვას პოზიციაზე, რომლის თანახმად არამატერიალური ზიანის ანაზღაურება შესაძლებელია მიუხედავად ქონებრივი ზიანის არსებობისა, ამდენად საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18 მუხლის მე-6 ნაწილის მე-5 წინადადება ამოღებულ უნდა იქნეს.

77 საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-18¹ მუხლით გათვალისწინებულ ინფორმაციის მოთხოვნის უფლებას, რომელიც ამ ნორმის 1-ლ და მე-2 ნაწილებში ზედმეტად მონესრიგებულად მეჩვენება, გერმანულ სამოქალაქო სამართალში პირდაპირი შესატყვისი არ გააჩნია. პირის უფლება, გაეცნოს მასზე არსებულ პერსონალურ მონაცემებს, ასახულია პერსონალურ მონაცემთა დაცვის შესახებ საერთო რეგულაციის (DSGVO) მე-15 მუხლში⁶⁷ მთლიანად ან ნაწილობრივ დამუშავებული პერსონალური მონაცემებისთვის, აგრეთვე მონაცემთა სისტემაში შენახული ან შესანახად განკუთვნილი პერსონალური მონაცემებისთვის (შეადარეთ, DSGVO-ს მე-2 მუხლი). მონაცემთა დაცვის სამართლის ფარგლებს გარეთ ინფორმაციის მიღების მოთხოვნა გამართლებულია, როგორც შესაბამისი განსაკუთრებული ვალდებულებითი ურთიერთობიდან გამომდინარე დამატებითი ვალდებულება.⁶⁸ თუმცა, იგი BGB-ს §242-ის შესაბამისად ჩამოყალიბებული სასამართლო პრაქტიკის მიხედვით (რომელიც მართალია უფლების განხორციელების მიზნით მონაცემების მიღებას ეხება) დამოკიდებულია იმაზე, რომ ასეთი ინფორმაციის გაცემა ვალდებული პირისთვის მისაღებია (აქცეპტირებადია), რადგან მისთვის სირთულეს არ წარმოადგენს აღნიშნული ინფორმაციის გაცემა.⁶⁹ საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 18¹ მუხლის მე-3 ნაწილით მონაცემების მიღება დამოკიდებულია მხოლოდ იმ პირის წერილობით თანხმობაზე, რომლის პერსონალურ მონაცემებსაც წარმოადგენს შესაბამისი ინფორმაცია, რაც ერთი მხრივ, წაკითხულ უნდა იქნეს, როგორც სხვა პირების უფლებებისა და თავისუფლებების დამცავი, 1-ლი და მე-2 ნაწილებით გათვალისწინებული ზღვარი (შეადარეთ, DSGVO-ს მე-15 მუხლის მე-4 ნაწილი), მეორე მხრივ კი როგორც მესამე პირისთვის მოთხოვნის უფლების განხორციელების უფლებამოსილების მიმნიჭებელი დებულება.

78 მოსამზადებელ მასალებში გამოთქმული ეჭვი იმის თაობაზე, რომ მონაცემების მოთხოვნის უფლების ფართოდ განსაზღვრამ შესაძლოა წარმოქმნას ბოროტად გამოყენების შესაძლებლობები,⁷⁰ არ უნდა იქნეს უკუგდებული მიუხედავად იმისა, რომ ძნელი წარმოსადგენია, თუ როგორ შეიძლება გენერალური დათქმის სტილში ფორმულირებული უფლების განხორციელების ზღვრების არსებობის მიუხედავად, აღმოვჩნდეთ აღნიშნული საფრთხის წინაშე. თუმცა, შესაძლებელია, რომ მონაცემთა დამუშავების ფარგლებს მიღმა, რომლისთვისაც მონაცემთა მიღების მოთხოვნის უფლება ევროკავშირის კანონმდებლობიდან იღებს სათავეს, მონაცემთა მიღების მოთხოვნის უფლების ზღვრად ფორმულირებულ იქნეს მისაღებობა (Zumutbarkeit).

⁶⁶ Vgl. BGHZ 199, 237 = NJW 2014, 2029 Rn. 38; Palandt/Sprau, BGB, 78. Aufl. 2019, § 823 Rn. 130, 132.

⁶⁷ ABI. L 119 v. 4.5.2016, S. 1.- Verordnung (EU) 2016/679 des Europäischen Parlaments und des Rates vom 27. April 2016 zum Schutz natürlicher Personen bei der Verarbeitung personenbezogener Daten, zum freien Datenverkehr und zur Aufhebung der Richtlinie 95/46/EG (Datenschutz Grundverordnung), ABI. L 119 v. 4.5.2016, S. 1.

⁶⁸ Vgl. Palandt/Grüneberg, BGB, 78. Aufl. 2019, § 260 Rn. 4 ff.

⁶⁹ დამკვიდრებული სასამართლო პრაქტიკა, s. BGH NJW 2014, 155 Rn. 20.

⁷⁰ Chanturia/Knieper, S. 9; 13.

პიროვნულ უფლებათა დაცვა მოქმედებს გარდაცვალების შემდეგაც. როდესაც აღნიშნული უფლებები კომერციულ ინტერესებს ეხება, ისინი სამკვიდროს ნაწილს წარმოადგენენ და მემკვიდრეებს გადაეცემა. აღნიშნულის საპირისპიროდ, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-19 მუხლის თანახმად, მიუხედავად მემკვიდრეობის პოზიციისა, გამოყენების უფლებამოსილების მქონე პირს (*Der Wahrnehmungsberechtigter*) შეუძლია არამატერიალური ინტერესების, როგორც საკუთარი უფლების გამოყენება. გამოყენების უფლებამოსილება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-19 მუხლის 1-ლი წინადადების თანახმად დამოკიდებულია „დაცვის ღირსი ინტერესის“ არსებობაზე. განსახორციელებელი უფლებები უნდა შემოიფარგლოს მოქმედებისგან თავის შეკავებით, დარღვევის აღმოფხვრით და გაუქმებით. აღნიშნულს მიღმა, ზიანის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება გამორიცხული უნდა იყოს, ვინაიდან მიცვალებულისთვის ზიანის კომპენსაცია უკვე შეუძლებელია. ზიანის ანაზღაურება პიროვნული უფლებების ქონებრივი ელემენტის შემცველი უფლების დარღვევისთვის, როგორც სამკვიდროს ნაწილი, ეკუთვნის მემკვიდრეს. აღნიშნული შეესაბამება პიროვნული უფლებების, გარდაცვალების შემდომი დაცვის BGB-სეულ გაგებას.⁷¹

c) ფიზიკური პირის საცხოვრებელი ადგილი საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-20 მუხლის მიხედვით

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის მე-20 მუხლით გათვალისწინებული საცხოვრებელი ადგილის განსაზღვრება, თავისი ფუნდამენტური პრინციპის მიხედვით, შეესაბამება BGB-ს §§ 7-11-ში მოცემულ შეფასებებს და ამდენად არავითარ კითხვებს არ ბადებს. ამ ნორმის მე-2 ნაწილი ტერმინოლოგიურად უნდა იქნეს მისადაგებული საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 1276-ე, 1277-ე მუხლებთან, რომელთა მიხედვით 7-დან 18 წლამდე პირები არა მეურვეობას, არამედ მზრუნველობას ექვემდებარებიან.

d) ფიზიკური პირის უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარება და გარდაცვლილად გამოცხადება საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-ე-23-ე მუხლების მიხედვით

საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-დან 23-მდე მუხლები ეხება უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებისა და გარდაცვლილად გამოცხადების პროცედურას. ნორმებში დიფერენცირებულია უგზო-უკვლოდ დაკარგვა, რომელიც იწვევს კანონით მემკვიდრეების მიერ უგზო-უკვლოდ დაკარგულის ქონების მინდობილი საკუთრების სახით მართვას, და გარდაცვლილად გამოცხადება, რომელიც იწვევს მისი გარდაცვალების დღის (და ამით სამკვიდროს გახსნის) ვარაუდს და ამდენად გარდაცვალებით გამონგვეულ სრულ სამართალმემკვიდრეობას. აღნიშნულის საპირისპიროდ, გერმანული სამართალი იცნობს მხოლოდ უგზო-უკვლოდ დაკარგვას, რაც წარმოადგენს საფუძველს გარდაცვლილად გამოცხადების პროცედურისთვის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 22-ე მუხლის შესაბამისი სამართლებრივი შედეგით), უგზო-უკვლოდ დაკარგვის შესახებ კანონის (*VerschG*) §§1 და შემდგომი პარაგრაფები.⁷² ამდენად, სანქცია, რომელიც პირის ადგილსამყოფელის არცოდნის უკვე ორწლიანი ვადის შემთხვევაში, მისი მართვის უფლებამოსილების დაკარგვას და 5 წლის შემდეგ უკვე გარდაცვლილად გამოცხადების შესაძლებლობას ითვალისწინებს, ბევრად უფრო მნიშვნელოვანია. აღნიშნული ეხება ასევე გარდაცვალების ვარაუდის შემდგომ გაუქმებას. მაშინ, როდესაც გერმანული სამართლის მიხედვით გარდაცვალების სამართლებრივი შედეგები (სამკვიდროს გახსნა) არ დგება,⁷³ ანუ განიხი-

⁷¹ Vgl. Wolf/Neuner, Allgemeiner Teil des Bürgerlichen Rechts, 11. Aufl. 2016, § 11 Rn. 26 ff.

⁷² Verschollenheitsgesetz, BGBl. III, 401-6.

⁷³ Brox/Walker, Allgemeiner Teil des BGB, 42. Aufl. 2018, § 33 Rn. 12.

ლება მხოლოდ მეორადი შეძენა (Zweiterwerb) ნავარაუდევია სამკვიდროდან, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 23-ე მუხლის მე-3 ნაწილი უშვებს საფასურის გადახდის საფუძველზე კეთილსინდისიერი პირველადი შეძენის შესაძლებლობასაც. აღნიშნულიდან გამომდინარე, ბოროტად გამოყენების შესაძლო საფრთხეების არსებობის თაობაზე დასკვნების გამოტანა მიჭირს.

- 82** ფორმულირებასთან დაკავშირებით სავარაუდოდ რეკომენდებულია, საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის 1-ლ ნაწილში განმარტებულ იქნეს, რომ კანონით მემკვიდრეები ქონების არა მხოლოდ მინდობილი საკუთრების სახით მართვის უფლებამოსილებას მოიპოვებენ, არამედ, გარდა ამისა, მინდობილი საკუთრების სახით განკარგვის უფლებასაც. ასევე უნდა იქნეს განმარტებული, რომ სწორედ კანონით მემკვიდრეები წარმოადგენენ იმ პირებს, რომლებიც თავიანთი მართვისა და განკარგვის უფლებამოსილების განხორციელებისას ვალდებულია, განსაკუთრებით რჩენის ვალდებულებას ასრულებენ და ასევე უნდა განიმარტოს, რომ ვალდებულების შესრულების წინაპირობას წარმოადგენს მისი შესრულების ვადის დადგომა;
- 83** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 21-ე მუხლის მე-2 ნაწილი ისე უნდა ჩამოყალიბდეს, რომ „1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული გადაწყვეტილება“ გაუქმებულ იქნეს და გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლასთან ერთად მართვისა და განკარგვის უფლებამოსილებაც გაუქმდეს. ვინაიდან უგზო-უკვლოდ დაკარგულს აღნიშნული უფლებამოსილება არ დაუკარგავს, არც მისი უკან დაბრუნების საჭიროება აქვს. მეურნეობის სათანადო გაძღოლით მიღებული სარგებლის ანაზღაურების მოთხოვნის გამორიცხვა, დამატებით კითხვებს წარმოშობს გაუქმების შედეგად წარმოშობილი ვალდებულებითსამართლებრივი ურთიერთობების (Rückgewährschuldverhältnis) კონტექსტში; შეიძლება განმარტებულ იქნეს, რომ დარჩენილი გამდიდრება უკან უნდა დაბრუნდეს. გარდა ამისა, საკითხავია, ანაზღაურების ვალდებულება მაშინაც გამორიცხული უნდა იყოს თუ არა, როდესაც მემკვიდრეები არაკეთილსინდისიერად (ბოროტი განზრახვით) მოქმედებდნენ. სამკვიდროს მფლობელის მიერ სამკვიდრო ქონების გადმოცემის თაობაზე მემკვიდრის მოთხოვნის მომწესრიგებელი მოდელის შესაბამისად (Erbchaftsanspruch) (BGB §§2018 და შემდგომი პარაგრაფები), შესაძლებელია გათვალისწინებულ იქნეს გამოთხოვა (სანივთო სუროგაციის და სარგებლისა და ნაყოფის ჩათვლით) უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 979-981 მუხლები) შედეგებზე მითითებით ისე, რომ შესაბამისად გათვალისწინებული იქნება დიფერენცირებული პასუხისმგებლობა.
- 84** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 22-ე მუხლის 1-ლი ნაწილი 21-ე მუხლის 1-ლი ნაწილის პარალელურად უნდა ჩამოყალიბდეს: „დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადაწყვეტილებით...“;
- 85** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 22-ე მუხლის მე-3 ნაწილში: უფრო ზუსტად უნდა იქნეს ფორმულირებული „გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის დღე“;
- 86** საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 23-ე მუხლის მე-2 ნაწილის შემთხვევაშიც უნდა გადაიხედოს, ხომ არ უნდა გამორიცხოს დარჩენილი ქონების ფარგლებში დაბრუნების ვალდებულება (Herausgabepflicht), როდესაც უსასყიდლოდ შემძენი არაკეთილსინდისიერად მოქმედებდა. სამკვიდროს მფლობელის მიერ სამკვიდრო ქონების გადმოცემის თაობაზე მემკვიდრის მოთხოვნის მომწესრიგებელი მოდელის შესაბამისად (Erbchaftsanspruch) ((BGB §§2018 და შემდგომი პარაგრაფები) შესაძლებელია, გათვალისწინებულ იქნეს გამოთხოვა (სანივთო სუროგაციისა და სარგებლისა და ნაყოფის ჩათვლით) უსაფუძვლო გამდიდრების სამართლის (საქართველოს სამოქალაქო კოდექსის 979-981 მუხლები) შედეგებზე მითითებით ისე, რომ შესაბამისად გათვალისწინებული იქნება დიფერენცირებული პასუხისმგებლობა.

წინადადებები ცვლილებების შესახებ

<p>საქართველოს სამოქალაქო კოდექსი (სსკ) გერმანიის საერთაშორისო თანამშრომლობის საზოგადოების პროგრამის „სამართლისა და იუსტიციის რეფორმის კონსულტაცია სამხრეთ კავკასიაში“ ფარგლებში, 2015 წლის 11 დეკემბერს შესრულებული თარგმანი</p>	<p>ცვლილებების შემოთავაზებები</p>	<p>დასაბუთება, ტექსტის ციფრი</p>
<p>წიგნი პირველი სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი</p>	<p>წიგნი პირველი სამოქალაქო კოდექსის ზოგადი დებულებანი</p>	
<p>შესავალი დებულებანი</p>	<p>შესავალი დებულებანი</p>	
<p>მუხლი 1. ცნება. მოქმედების სფერო ეს კოდექსი აწესრიგებს პირთა თანასწორობაზე დამყარებულ კერძო ხასიათის ქონებრივ, საოჯახო და პირად ურთიერთობებს.</p>	<p>მუხლი 1. ცნება. მოქმედების სფერო ეს კოდექსი აწესრიგებს პირთა თანასწორობაზე დაყრდნობით [პირთა თანასწორი თავისუფლების საფუძველზე], მათ კერძო ხასიათის ქონებრივ, საოჯახო და პიროვნულ სამართლებრივ ურთიერთობებს ერთმანეთს შორის.</p>	<p>23, 24</p>
<p>მუხლი 2. სამოქალაქო კანონმდებლობა 1. სამოქალაქო კოდექსი, კერძო სამართლის სხვა კანონები და მათი განმარტებები უნდა შეესაბამებოდეს საქართველოს კონსტიტუციას. 2. ერთი და იმავე დონის სამართლის ნორმათა კოლიზიის დროს გამოიყენება სპეციალური და უფრო ახალი კანონი. ამ კოდექსით გათვალისწინებულ ზოგად ნორმებსა და სპეციალურ ნორმებს შორის კოლიზიისას გამოიყენება სპეციალური ნორმები. 3. სამოქალაქო ურთიერთობების მოსაწესრიგებლად კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, თუ ისინი ავსებენ კანონს.</p>	<p><i>შეიძლება წაიშალოს</i></p>	<p>26, 27</p>

<p>ნონის ნორმებს. თუ ეს აქტები ეწინააღმდეგება კანონს, მოქმედებს კანონი.</p> <p>4. ჩვეულებანი გამოიყენება მხოლოდ მაშინ, თუ ისინი არ ეწინააღმდეგება სამართლისა და ზნეობის საყოველთაოდ აღიარებულ ნორმებს ან საჯარო წესრიგს.</p>		
<p>მუხლი 3. სამოქალაქო კანონის შესვლა ძალაში</p> <p>1. კანონი და კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტები ძალაში შედიან მხოლოდ დადგენილი წესით ოფიციალურ ორგანოში საყოველთაო გაცნობისათვის მათი გამოქვეყნების შემდეგ.</p> <p>2. კანონის არცოდნა ან მისი არასათანადოდ გაგება არ შეიძლება იყოს კანონის გამოუყენებლობის ანდა ამ კანონით გათვალისწინებული პასუხისმგებლობისაგან განთავისუფლების საფუძველი.</p> <p>3. კანონი კარგავს ძალას, თუ ამის შესახებ პირდაპირ უთითებს ახალი კანონი, ან ძველი ეწინააღმდეგება ახალს, ან ახალი კანონი მოიცავს ძველით მონესრიგებულ ურთიერთობას, ანდა, თუ აღარ არსებობს ის ურთიერთობა, რომელსაც აწესრიგებდა კანონი.</p> <p>4. ზოგადი ხასიათის კანონი არ აუქმებს სპეციალურ კანონს, თუ ამგვარი გაუქმება არ წარმოადგენს კანონმდებლის პირდაპირ მიზანს.</p> <p>5. იმ კანონის გაუქმება, რომლითაც გაუქმდა ძველი კანონი, არ ნიშნავს ძველი კანონის ამოქმედებას.</p>	<p><i>შეიძლება ნაიშალოს</i></p>	<p>26, 28</p>
<p>მუხლი 4. სამოქალაქო საქმეების განხილვისას მართლმსაჯულების განხორციელებაზე უარის თქმის დაუშვებლობა</p> <p>1. სასამართლოს არა აქვს უფლება უარი თქვას სამოქალაქო საქმეებზე მართლმსაჯულების განხორციელებაზე იმ შემთხვევაშიც, თუ სამართლის</p>	<p><i>შეიძლება ნაიშალოს; ან:</i></p> <p>მუხლი 4. დამოკიდებულება კანონსა და სამართალზე</p> <p>1. სასამართლო სამოქალაქო საქმეებში დამოკიდებულია კანონსა და სამართალზე.</p> <p>2. მოქმედი კანონები, საკონსტიტუციო დებულებების გათვალისწინებით უნდა იქნეს გამოყენებული, მა-</p>	<p>32</p>

<p>ნორმა არ არსებობს, ან იგი ბუნდოვანია.</p> <p>2. სასამართლოს არა აქვს უფლება უარი თქვას კანონის გამოყენებაზე იმ მოტივით, რომ მას კანონის ნორმა უსამართლოდ ან არაზნეობრივად მიაჩნია.</p>	<p>შინაც კი, როდესაც ეს სასამართლოს ნებას ენიშნა აღმდეგება.</p>	
<p>მუხლი 5. კანონისა და სამართლის ანალოგია</p> <p>1. კანონში პირდაპირ გაუთვალისწინებელი ურთიერთობის მოსაწესრიგებლად გამოიყენება ყველაზე უფრო მსგავსი ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლის ნორმა (კანონის ანალოგია).</p> <p>2. თუ კანონის ანალოგიის გამოყენება შეუძლებელია, ურთიერთობა უნდა მოწესრიგდეს სამართლის ზოგადი პრინციპების საფუძველზე, აგრეთვე სამართლიანობის, კეთილსინდისიერებისა და ზნეობის მოთხოვნების შესაბამისად (სამართლის ანალოგია).</p> <p>3. სპეციალური ურთიერთობების მომწესრიგებელი ნორმები (საგამონაკლისო ნორმები) არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ანალოგიით.</p>	<p><i>შეიძლება ნაიშალოს; ან:</i></p> <p>მუხლი 5. კანონისა და სამართლის ანალოგია</p> <p>1. ფაქტობრივი გარემოებების მიმართ, რომლებიც კანონში, გეგმის საპირისპიროდ, მკაფიოდ არ არის გათვალისწინებული გამოიყენება ყველაზე უფრო მსგავსი ურთიერთობის მარეგულირებელი სამართლის ნორმა (კანონის ანალოგია).</p> <p>2. თუ ასეთი ურთიერთობა არ არსებობს, მაშინ გადაწყვეტილება უნდა იქნეს მიღებული სამართლის ზოგადი პრინციპების საფუძველზე, აგრეთვე სამართლიანობის, კეთილსინდისიერებისა და ზნეობის მოთხოვნების შესაბამისად (სამართლის ანალოგია).</p> <p>3. სპეციალური ფაქტობრივი გარემოებების მომწესრიგებელი ნორმები (საგამონაკლისო ნორმები) არ შეიძლება გამოყენებულ იქნეს ანალოგიით.</p>	<p>34</p>
<p>მუხლი 6. სამოქალაქო კანონთა უკუქცევითი ძალა</p> <p>კანონებსა და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებს არა აქვთ უკუქცევითი ძალა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ეს პირდაპირ არის კანონით გათვალისწინებული. არ შეიძლება კანონს მიეცეს უკუქცევითი ძალა, თუ იგი ზიანის მომტანია ან აუარესებს პირის მდგომარეობას.</p>	<p><i>შეიძლება ნაიშალოს; ან:</i></p> <p>მუხლი 6. სამართლებრივი ნორმების უკუქცევითი ძალა</p> <p>კანონებსა და კანონქვემდებარე ნორმატიულ აქტებს არა აქვთ უკუქცევითი ძალა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა ეს მკაფიოდ არის გათვალისწინებული ან მათი არსიდან და მიზნიდან გამომდინარეობს და მხოლოდ, რამდენადაც უკუქცევით ძალას არ ენიშნა აღმდეგება დაცვის ღირსი ნდობა.</p>	<p>26, 29, 30</p>

<p>.მუხლი 7. კერძო სამართლის ობიექტები კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტი შეიძლება იყოს ქონებრივი ან არაქონებრივი ღირებულების მატერიალური და არამატერიალური სიკეთე, რომელიც კანონით დადგენილი წესით ბრუნვიდან არ არის ამოღებული.</p>	<p>მუხლი 7. კერძო სამართლის ობიექტები კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის ობიექტი შეიძლება იყოს ქონებრივი ან არაქონებრივი ღირებულების სხეულებრივი და უსხეულო სიკეთე, რომელიც კანონის საფუძველზე ან ნივთის ბუნებიდან გამომდინარე ბრუნვიდან არ არის ამოღებული. გარიგების საშუალებით ქონების ბრუნვიდან ამოღება დასაშვებია მხოლოდ კანონით დადგენილ შემთხვევებში. ეს ნორმა არ ეხება გარიგებით გათვალისწინებულ პირის ვალდებულებას, რომ არ განკარგოს ქონება.</p>	<p>36, 38</p>
<p>მუხლი 8. კერძო სამართლის სუბიექტები 1. კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი. ეს წესი გამოიყენება როგორც სამენარმეო, ასევე არასამენარმეო, საქართველოსა თუ სხვა ქვეყნის პირების მიმართ. 2. სახელმწიფო ორგანოებისა და საჯარო სამართლის იურიდიული პირების კერძოსამართლებრივი ურთიერთობები სხვა პირებთან ასევე წესრიგდება სამოქალაქო კანონებით, თუკი ეს ურთიერთობები, სახელმწიფოებრივი ან საზოგადოებრივი ინტერესებიდან გამომდინარე, არ უნდა მოწესრიგდეს საჯარო სამართლით.</p>	<p>მუხლი 8. კერძო სამართლის სუბიექტები 1. კერძოსამართლებრივი ურთიერთობის სუბიექტი შეიძლება იყოს ნებისმიერი ფიზიკური ან იურიდიული პირი. ეს წესი გამოიყენება როგორც სამენარმეო, ასევე არასამენარმეო, საქართველოსა თუ სხვა ქვეყნის, კერძო თუ საჯარო სამართლის იურიდიული პირების მიმართ.</p>	<p>43</p>
<p>მუხლი 1509. კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები 2. კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს განეკუთვნება: ა) არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირი; ბ) (ამოღებულია - 14.12.2006, №3967);</p>	<p><i>დაემატოს 1509-ე მუხლიდან - „კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები“:</i> 2. კერძო სამართლის იურიდიულ პირებს განეკუთვნება: ა) არასამენარმეო (არაკომერციული) იურიდიული პირები ან: ა) არასამენარმეო (არაკომერციული)</p>	<p>41</p> <p>108</p>

<p>გ) სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოება; დ) კომანდიტური საზოგადოება; ე) შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოება; ვ) სააქციო საზოგადოება; ზ) კოოპერატივი.</p>	<p>ლი) კავშირები ბ) (ამოღებულია - 14.12.2006, №3967); გ) სოლიდარული პასუხისმგებლობის საზოგადოებები დ) კომანდიტური საზოგადოებები ე) შეზღუდული პასუხისმგებლობის საზოგადოებები ვ) სააქციო საზოგადოებები ზ) კოოპერატივები.</p>	
<p>მუხლი 1509. კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები (1) სამოქალაქო კოდექსით გათვალისწინებულ საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებად ითვლებიან: ა) სახელმწიფო; ბ) თვითმმართველი ერთეული (14.12.2006 N3967-RS); გ) სახელმწიფოს მიერ კანონმდებლობის ან ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე შექმნილი იურიდიული პირები, რომლებიც არ არიან ჩამოყალიბებული სამოქალაქო კოდექსის ან მენარმეთა შესახებ კანონით განსაზღვრული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით; დ) სახელმწიფო დაწესებულებები და სახელმწიფო ფონდები, რომლებიც არ არის შექმნილი სამოქალაქო კოდექსის ან მენარმეთა შესახებ კანონის შესაბამისად; ე) საჯარო მიზნების მისაღწევად კანონმდებლობის საფუძველზე შექმნილი არასახელმწიფოებრივი ორგანიზაციები (პოლიტიკური პარტიები და სხვა); (06.04.2005 N1233-Is); ვ) საქართველოს კონსტიტუციური შეთანხმებით აღიარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია; (06.04.2005 N1233-Is).</p>	<p>დაემატოს 1509-ე მუხლიდან, „კერძო და საჯარო სამართლის იურიდიული პირები“:</p> <p>(3) საჯარო სამართლის იურიდიულ პირებს განეკუთვნება: ა) სახელმწიფო; ბ) ყოველი თვითმმართველი ერთეული (14.12.2006 N3967-RS); გ) სახელმწიფოს მიერ კანონმდებლობის ან ადმინისტრაციული აქტის საფუძველზე შექმნილი იურიდიული პირები, რომლებიც არ არიან ჩამოყალიბებული სამოქალაქო კოდექსის ან მენარმეთა შესახებ კანონით განსაზღვრული ორგანიზაციულ-სამართლებრივი ფორმით; დ) სახელმწიფო დაწესებულებები და სახელმწიფო ფონდები, რომლებიც არ არის შექმნილი სამოქალაქო კოდექსის ან მენარმეთა შესახებ კანონის შესაბამისად; ე) საჯარო მიზნების მისაღწევად კანონმდებლობის საფუძველზე შექმნილი არასახელმწიფოებრივი ორგანიზაციები (პოლიტიკური პარტიები და სხვა); (06.04.2005 N1233-Is); ვ) საქართველოს კონსტიტუციური შეთანხმებით აღიარებული საჯარო სამართლის იურიდიული პირი – საქართველოს სამოციქულო ავტოკეფალური მართლმადიდებელი ეკლესია; (06.04.2005 N1233-Is).</p>	<p>43</p>
<p>მუხლი 8. კერძო სამართლის სუბიექ-</p>		<p>46</p>

<p>ქტები</p> <p>3. სამართლებრივი ურთიერთობის მონაწილენი ვალდებულნი არიან კეთილსინდისიერად განახორციელონ თავიანთი უფლებები და მოვალეობანი.</p>	<p>მუხლი ## კეთილსინდისიერება</p> <p>სამართლებრივ ბრუნვაში მონაწილე პირები ვალდებულნი არიან კეთილსინდისიერების პრინციპის შესაბამისად, ჩეულების ნორმების გათვალისწინებით განახორციელონ და შეასრულონ თავიანთი თავიანთი უფლებები და მოვალეობანი.</p>	
<p>მუხლი 9. სამოქალაქო კანონთა მიზანი</p> <p>სამოქალაქო კანონები უზრუნველყოფენ საქართველოს ტერიტორიაზე სამოქალაქო ბრუნვის თავისუფლებას, თუ ამ თავისუფლების განხორციელება არ ხელყოფს მესამე პირთა უფლებებს.</p>	<p>მუხლი 9. სამოქალაქო კანონთა მიზანი</p> <p>სამოქალაქო კანონები უზრუნველყოფენ საქართველოს ტერიტორიაზე სამოქალაქო ბრუნვის თავისუფლებას, თუ ამას არ ეწინააღმდეგება მესამე პირთა უფლებები ან საკონსტიტუციო წესრიგი.</p>	<p>48</p>
<p>მუხლი 10. სამოქალაქო უფლებათა დამოუკიდებლობა პოლიტიკური უფლებებისაგან. სამოქალაქო სამართლის იმპერატიული ნორმები</p> <p>1. სამოქალაქო უფლებათა განხორციელება არ არის დამოკიდებული პოლიტიკურ უფლებებზე, რომლებიც განისაზღვრება კონსტიტუციით ან საჯარო სამართლის სხვა კანონებით.</p>	<p>მუხლი 10. სამოქალაქო-სამართლებრივი მოქმედების თავისუფლება. სავალდებულო ნორმები</p> <p>1. თავისუფლება სამოქალაქო-სამართლებრივ ბრუნვაში არ არის დამოკიდებული პოლიტიკურ უფლებებზე, რომლებიც განისაზღვრება კონსტიტუციით ან საჯარო სამართლის სხვა კანონებით.</p>	<p>49</p>
<p>2. სამოქალაქო ურთიერთობის მონაწილეებს შეუძლიათ განახორციელონ კანონით აუკრძალავი, მათ შორის კანონით პირდაპირ გაუთვალისწინებული ნებისმიერი მოქმედება.</p>	<p>2. სამართლებრივ ბრუნვაში მონაწილე პირებს შეუძლიათ განახორციელონ კანონით აუკრძალავი, ნებისმიერი მოქმედება. ეს წესი მოქმედებს მაშინაც, როდესაც ასეთი მოქმედება კანონით მკაფიოდ არ არის გათვალისწინებული.</p>	<p>50</p>
<p>3. უფლებათა ბოროტად გამოყენებისაგან სხვათა თავისუფლებას იცავს სამოქალაქო კანონების იმპერატიული ნორმები. მოქმედებები, რომლებიც ეწინააღმდეგება ამ ნორმებს, ბათილია, გარდა იმ შემთხვევებისა, როცა კანონი პირდაპირ მიუთითებს სხვაგვარ შედეგებზე. ცალკეული ჩარევები ადმინისტრაციული აქტების მეშვეო-</p>	<p>3. სამოქალაქო-სამართლებრივი ბრუნვის თავისუფლებას იცავს სამოქალაქო კანონები იმპერატიული ნორმების საშუალებით. გარიგებები, რომლებიც ეწინააღმდეგება ამ ნორმებს, ბათილია, თუ კანონი სხვაგვარ შედეგებს არ ითვალისწინებს. მეორე წინადადება მოქმედებს ასევე გარიგებებისთვის, რომელთა საშუა-</p>	<p>51, 52</p>

<p>ბით აკრძალულია, თუ ეს აქტები კონკრეტული კანონის საფუძველზე არ არის გამოყენებული.</p>	<p>ლებითაც ხდება იმპერატიული ნორმების გვერდის ავლა. ჩარევები ადმინისტრაციული აქტების მეშვეობით აკრძალულია, თუ ისინი კონკრეტული კანონის საფუძველზე არ არის გამოცემული.</p>	
<p>კარი პირველი პირები</p>	<p>კარი პირველი პირები</p>	
<p>თავი პირველი ფიზიკური პირები</p>	<p>თავი პირველი ფიზიკური პირები</p>	
<p>მუხლი 11. უფლებაუნარიანობა 1. ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობა – უნარი, ჰქონდეს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები, წარმოიშობა დაბადების მომენტიდან.</p>	<p>მუხლი 11. უფლებაუნარიანობა 1. უფლებაუნარიანობა – ფიზიკური პირის უნარი, ჰქონდეს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები, წარმოიშობა დაბადების დასრულების მომენტიდან.</p>	<p>56, 57</p>
<p>2. მემკვიდრედ ყოფნის უფლება წარმოიშობა ჩასახვისთანავე; ამ უფლების განხორციელება დამოკიდებულია დაბადებაზე.</p>	<p><i>წაიშალოს და დარეგულირდეს 1307-ე მუხლში</i></p>	<p>58</p>
<p>3. ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობა წყდება მისი გარდაცვალებით. გარდაცვალების მომენტად ითვლება თავის ტვინის ფუნქციონირების შეწყვეტა. 4. არ შეიძლება ფიზიკურ პირს წაერთვას უფლებაუნარიანობა.</p>	<p>3. ფიზიკური პირის უფლებაუნარიანობა წყდება მისი გარდაცვალებით. გარდაცვალების მომენტად ითვლება თავის ტვინის ფუნქციონირების შეწყვეტა. 4. არ შეიძლება ფიზიკურ პირს წაერთვას უფლებაუნარიანობა.</p>	
<p>მუხლი 12. ქმედუნარიანობა 1. ქმედუნარიანობა, ანუ ფიზიკური პირის უნარი, თავისი ნებითა და მოქმედებით სრული მოცულობით შეიძინოს და განახორციელოს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები, წარმოიშობა სრულწლოვანების მიღწევისთანავე. 2. სრულწლოვანია პირი, რომელმაც 18 წლის ასაკს მიაღწია.</p>	<p>მუხლი 12. ქმედუნარიანობა 1. ქმედუნარიანობა, ანუ ფიზიკური პირის უნარი, თავისი ნებითა და მოქმედებით სრული მოცულობით შეიძინოს და განახორციელოს სამოქალაქო უფლებები და მოვალეობები, წარმოიშობა სრულწლოვანების მიღწევისთანავე. 2. სრულწლოვანია პირი, რომელმაც 18 წლის ასაკს მიაღწია.</p>	
<p>3. ქმედუნარიანად ითვლება პირი,</p>	<p><i>წაიშალოს</i></p>	<p>63</p>

<p>რომელმაც 18 წლის ასაკის მიღწევამდე იქორწინა.</p>		
<p>4. ქმედუნარიანად ითვლება ფსიქო-სოციალური საჭიროების მქონე პირი (შემდგომ – მხარდაჭერის მიმღები), ანუ პირი, რომელსაც აქვს მყარი ფსიქიკური, გონებრივი/ინტელექტუალური დარღვევები, რომელთა სხვადასხვა დაბრკოლებასთან ურთიერთქმედებამ შესაძლოა ხელი შეუშალოს საზოგადოებრივ ცხოვრებაში მის სრულ და ეფექტიან მონაწილეობას სხვებთან თანაბარ პირობებში, თუ ეს პირი აკმაყოფილებს ამ მუხლის მე-2 ან მე-3 ნაწილის პირობებს, ამასთანავე, აღნიშნული დაბრკოლებები სათანადო რჩევისა და დახმარების გარეშე მნიშვნელოვნად ართულებს პირის მიერ საკუთარი ნების თავისუფლად გამოხატვას და ინფორმირებული და გააზრებული არჩევანის გაკეთებას სასამართლოს მიერ განსაზღვრულ სფეროში.</p>	<p>4. ამ მუხლის მე-2 ნაწილით [მე-2 და მე-3 ნაწილებით] გათვალისწინებული წინაპირობების შესაბამისად ქმედუნარიანად ითვლება ასევე მხარდაჭერის მიმღები (20.03.2015, N 3339-IIS).</p>	<p>64</p>
<p>5. მხარდაჭერის მიმღებად სასამართლომ შეიძლება ცნოს აგრეთვე არასრულწლოვანი იმ ფარგლებში, რომლებშიც, საქართველოს კანონმდებლობის თანახმად, მას თავისი უფლებამოვალეობების განხორციელებისას კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა არ სჭირდება. (20.03.2015, N 3339-IIS).</p>	<p><i>ნაიშალოს და დარეგულირდეს 1277-ე მუხლში</i></p>	
<p>6. 7 წლამდე ასაკის არასრულწლოვანი (მცირეწლოვანი) ქმედუნაროდ ითვლება.</p>	<p>6. 7 წლის ასაკის შესრულებამდე (მცირეწლოვანი) პირი ქმედუნაროდ ითვლება.</p>	<p>62</p>
<p>მუხლი 13. ქმედუნარიანობის შეზღუდვის დაუშვებლობა გარიგებით ქმედუნარიანობის შეზღუდვა დაიშვება მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. დაუშვებელია ქმედუნარიანობის შეზღუდვა გარიგებით.</p>	<p>მუხლი 13. ქმედუნარიანობის შეზღუდვა გარიგებით ქმედუნარიანობის შეზღუდვა დაიშვება მხოლოდ კანონით გათვალისწინებულ შემთხვევებში. დაუშვებელია ქმედუნარიანობის შეზღუდვა გარიგებით.</p>	<p>65</p>
<p>მუხლი 14. შეზღუდული ქმედუნარიანობა</p>	<p>მუხლი 14. შეზღუდული ქმედუნარიანობა</p>	<p>67</p>

<p>1. არასრულწლოვანი შვიდიდან თვრამეტ წლამდე შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონეა.</p>	<p>1. არასრულწლოვანი, რომელსაც შეუსრულდა შვიდი წელი შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონეა.[მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილი უცვლელი რჩება].</p>	
<p>2. შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ ითვლება ასევე სრულწლოვანი, რომელსაც სასამართლომ დაუწესა მზრუნველობა. შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირი თავის ქმედუნარიანობაში უთანაბრდება არასრულწლოვანს.</p> <p>3. ქმედუნარიანობის შეზღუდვა უქმდება მაშინ, როცა აღარ არის ის საფუძველი, რომლის გამოც პირს შეეზღუდა ქმედუნარიანობა.</p>	<p>2. შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ ითვლება ასევე სრულწლოვანი, რომელსაც სასამართლომ დაუწესა მზრუნველობა. სამეურვეო პირი ქმედუნარიანი გახდება, მეურვეობის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლისთანავე. [1-ლი და მე-2 წინადადებები მოქმედებს ასევე მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედუნარიანობის შეზღუდვაზე გავლენას არ იქონიებს მზრუნველობის დანიშვნა ან გაუქმება.</p>	<p>68</p>
	<p>ან:</p> <p>2. შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონედ ითვლება ასევე სრულწლოვანი, რომელსაც სასამართლომ დაუწესა მზრუნველობა ან მეურვეობა. მზრუნველობის ან მეურვეობის ქვეშ მყოფი პირი ქმედუნარიანი გახდება, როდესაც მზრუნველობის ან მეურვეობის გაუქმების შესახებ გადაწყვეტილება კანონიერ ძალაში შევა. [1-ლი და მე-2 წინადადებები ასევე მოქმედებს მე-12 მუხლის მე-3 ნაწილით გათვალისწინებული ქმედუნარიანობის შეზღუდვაზე .</p>	<p>69</p>
<p>მუხლი 15. წარმომადგენლის თანხმობა შეზღუდული ქმედუნარიანობისას</p> <p>შეზღუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირის ნების გამოვლენის ნამდვილობისათვის აუცილებელია მისი კანონიერი წარმომადგენლის თანხმობა, გარდა იმ შემთხვევებისა, როდესაც შეზღუ-</p>	<p>წაიშალოს და დარეგულირდეს 63-ე და შემდგომ მუხლებთან.</p>	<p>70</p>

<p>ლუდული ქმედუნარიანობის მქონე პირი გარიგებით იღებს სარგებელს.</p>		
<p>მუხლი 16. ქმედუნარიანობის შეზღუდვა ალკოჰოლის ან ნარკოტიკული ნივთიერებების გამოყენების გამო</p> <p>1. სასამართლოს მიერ მზრუნველობა შეიძლება დაუნესდეს სრულწლოვან პირს, რომელიც ბოროტად იყენებს ალკოჰოლს ან ნარკოტიკულ ნივთიერებებს და ამის გამო თავის ოჯახს მძიმე მატერიალურ მდგომარეობაში აყენებს. იგი უფლებამოსილია დადოს ქონების განკარგვის გარიგება, აგრეთვე განკარგოს ხელფასი, პენსია ან სხვა სახის შემოსავალი მხოლოდ მზრუნველის თანხმობით, გარდა წვრილმანი ყოფითი გარიგებების დადებისა.</p> <p>2. ქმედუნარიანობის სრულად აღდგენა იწვევს მზრუნველობის გაუქმებას.</p>	<p>ნაიშალოს და დარეგულირდეს 1275-ე და შემდგომ მუხლებთან.</p>	<p>69</p>
<p>მუხლი 17. სახელის უფლება</p> <p>1. ყოველ ფიზიკურ პირს აქვს სახელის უფლება, რაც მოიცავს სახელსა და გვარს.</p> <p>2. სახელის შეცვლა დასაშვებია. ამისათვის საჭიროა პირის დასაბუთებული განცხადება, რომელიც დადგენილი წესით უნდა განიხილოს სათანადო ორგანომ.</p> <p>3. სახელის შეცვლა არ წარმოადგენს იმ უფლებებისა და მოვალეობების შეწყვეტის ან შეცვლის საფუძველს, რომლებიც შექმნილი იყო ადრინდელი სახელით. პირი მოვალეა მიიღოს აუცილებელი ზომები სახელის შეცვლის შესახებ კრედიტორებისა და მოვალეების გასაფრთხილებლად.</p>	<p>მუხლი 17. სახელის უფლება</p> <p>1. ყოველ ფიზიკურ პირს აქვს სახელის უფლება, რაც მოიცავს სახელსა და გვარს.</p> <p>2. სახელის შეცვლა დასაშვებია. ამისათვის საჭიროა პირის დასაბუთებული განცხადება, რომელიც დადგენილი წესით უნდა განიხილოს სათანადო ორგანომ.</p> <p>3. სახელის შეცვლა არ წარმოადგენს იმ უფლებებისა და მოვალეობების შეწყვეტის ან შეცვლის საფუძველს, რომლებიც შექმნილი იყო ადრინდელი სახელით. პირი მოვალეა მიიღოს აუცილებელი ზომები სახელის შეცვლის შესახებ კრედიტორებისა და მოვალეების გასაფრთხილებლად.</p>	
<p>მუხლი 18. პირადი არაქონებრივი უფლებები</p> <p>1. ვისაც სახელის ტარების უფლებას შეეცილებიან, ან ვისი ინტერესებიც ილახება მისი სახელით უნებართვო სარგებლობით, მას უფლება აქვს ხელმყოფს მოსთხოვოს მოქმედების შე-</p>	<p>მუხლი 18. პიროვნული უფლებები</p> <p>1. ვისაც სახელის ტარების უფლებას შეეცილებიან, ან ვისი ინტერესებიც ილახება მისი სახელით უნებართვო სარგებლობით, მას უფლება აქვს ხელმყოფს მოსთხოვოს მოქმედების შე-</p>	<p>71</p>

<p>წყვეტა ან უარის თქმა მასზე.</p>		
<p>2. პირს უფლება აქვს სასამართლოს მეშვეობით, კანონით დადგენილი წესით დაიცვას საკუთარი პატივი, ღირსება, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, პირადი ხელშეუხებლობა ან საქმიანი რეპუტაცია შელახვისაგან (24.06.2004, N222 – RS).</p>	<p>2. პირს, რომლის პატივი, პირადი თვითგამორკვევის უფლება, პირადი ცხოვრების საიდუმლოება, აგრეთვე მისი საქმიანი რეპუტაცია მართლსაწინააღმდეგოდ იქნა დარღვეული, უფლება აქვს მოითხოვოს დამრღვევისგან ამ მოქმედების განხორციელებისგან თავის შეკავება (24.06.2004, N222 – RS).</p>	<p>72, 74</p>
<p>3. თუ პირის პატივის, ღირსების, საქმიანი რეპუტაციის ან პირადი ცხოვრების საიდუმლოების შემლახველი ცნობები გავრცელებულია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით, მაშინ მათი უარყოფაც უნდა მოხდეს ამავე საშუალებებით. თუ ამგვარ მონაცემებს შეიცავს ორგანიზაციის მიერ გაცემული საბუთი, მაშინ ეს საბუთი უნდა შეიცვალოს და ამის შესახებ ეცნობოს დაინტერესებულ პირებს.</p>	<p>3. თუ პირის პატივის, საქმიანი რეპუტაციის ან პირადი ცხოვრების საიდუმლოების შემლახველი ცნობები გავრცელებულია მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებით, მაშინ მათი გაუქმებაც უნდა მოხდეს ამავე საშუალებებით. თუ ამგვარ მონაცემებს შეიცავს ორგანიზაციის მიერ გაცემული საბუთი, მაშინ ეს საბუთი უნდა შეიცვალოს და ამის შესახებ ეცნობოს დაინტერესებულ პირებს.</p>	<p>72, 75</p>
<p>4. პირს, რომლის პატივისა და ღირსების შემლახველი ცნობებიც გამოქვეყნდა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, უფლება აქვს გამოაქვეყნოს საპასუხო ცნობები ინფორმაციის იმავე საშუალებებში.</p> <p>5. ამ მუხლის პირველ და მე-2 ნაწილებში გათვალისწინებული მოთხოვნის უფლება აქვს პირს მაშინაც, როცა მისი გამოსახულება (ფოტოსურათი, კინოფილმი, ვიდეოფილმი და ა.შ.) გამოქვეყნდება მისი თანხმობის გარეშე. პირის თანხმობა არ არის საჭირო, როცა ფოტოგადაღება (ვიდეოგადაღება და ა.შ.) დაკავშირებულია მის საზოგადოებრივ აღიარებასთან, დაკავებულ თანამდებობასთან, მართლმსაჯულების ან პოლიციის მოთხოვნებთან, სამეცნიერო, სასწავლო ან კულტურულ მიზნებთან, ანდა ფოტოგადაღება (ვიდეოგადაღება და ა.შ.) მოხდა საზოგადო ვითარებაში, ანდა პირმა პოზირებისათვის მიიღო საზღაური.</p>	<p>4. პირს, რომლის პატივისა და საქმიანი რეპუტაციის შემლახველი ცნობებიც გამოქვეყნდა მასობრივი ინფორმაციის საშუალებებში, უფლება აქვს გამოაქვეყნოს საპასუხო ცნობები ინფორმაციის იმავე საშუალებებში.</p> <p>5. ამ მუხლის 1-ლ და მე-2 ნაწილებში გათვალისწინებული მოთხოვნის უფლება აქვს პირს მაშინაც, როცა მისი გამოსახულება (ფოტოსურათი, კინოფილმი, ვიდეოფილმი და ა.შ.) გამოქვეყნდება მისი თანხმობის გარეშე. პირის თანხმობა არ არის საჭირო, როცა 1-ლი წინადადებით გათვალისწინებული გამოსახულება დაკავშირებულია მის საზოგადოებრივ აღიარებასთან, დაკავებულ თანამდებობასთან, მართლმსაჯულების ან პოლიციის მოთხოვნებთან, სამეცნიერო, სასწავლო ან კულტურულ მიზნებთან, როდესაც ის გადაღებულ იქნა საზოგადოებრივ ცხოვრებაში,</p>	<p>72, 74</p>

	<p>ან თუ პირმა პოზირებისათვის მიიღო საზღაური.</p>	
<p>6. ამ მუხლით გათვალისწინებული სიკეთის დაცვა ხორციელდება, მიუხედავად ხელმყოფის ბრალისა. ხოლო, თუ დარღვევა გამოწვეულია ბრალეული მოქმედებით, პირს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის (ზარალის) ანაზღაურებაც. ზიანის ანაზღაურება შეიძლება მოთხოვილ იქნეს იმ მოგების სახით, რომელიც წარმოექმნა ხელმყოფს. ბრალეული ხელყოფის შემთხვევაში უფლებამოსილ პირს უფლება აქვს მოითხოვოს არაქონებრივი (მორალური) ზიანის ანაზღაურებაც. მორალური ზიანის ანაზღაურება შეიძლება ქონებრივი ზიანის ანაზღაურებისაგან დამოუკიდებლად.</p>	<p>6. ამ მუხლით გათვალისწინებული დაცვა მოქმედებს მიუხედავად ხელმყოფის ბრალისა. ხოლო, თუ დარღვევა გამოწვეულია ბრალეული მოქმედებით, დაზარალებულს შეუძლია მოითხოვოს ზიანის ანაზღაურებაც. ზიანის ანაზღაურება ქონებრივი ინტერესების დარღვევისას შეიძლება მოთხოვილ იქნეს იმ მოგების სახით, რომელიც წარმოექმნა ხელმყოფს. ბრალეული, არსებითი ხელყოფის შემთხვევაში, შეიძლება მოთხოვილ იქნეს არამატერიალური ზიანის ანაზღაურებაც, როდესაც მიყენებული ზიანის გამოსწორება დაზიანების ბუნებიდან გამომდინარე სხვაგვარად შეუძლებელია.</p>	<p style="text-align: center;">76</p>
<p>.მუხლი 18¹. პერსონალური მონაცემების მიღების უფლება (14.03.2008 N5919-IS)</p> <p>1. პირს უფლება აქვს, გაეცნოს მასზე არსებულ პერსონალურ მონაცემებს და ჩანაწერებს, რომლებიც დაკავშირებულია მის ფინანსურ/ქონებრივ მდგომარეობასთან ან სხვა კერძო საკითხებთან, და მიიღოს ამ მონაცემების ასლები, გარდა საქართველოს კანონმდებლობით განსაზღვრული შემთხვევებისა.</p> <p>2. პირს არ შეიძლება უარი ეთქვას იმ ინფორმაციის გაცემაზე, რომელიც მოიცავს პერსონალურ მონაცემებს ან ჩანაწერებს მის შესახებ.</p> <p>3. ნებისმიერი პირი ვალდებულია, წერილობითი თხოვნის საფუძველზე სხვა პირს გადასცეს მასთან დაცული პერსონალური მონაცემები და ჩანაწერები, თუ იგი წარუდგენს იმ პირის წერილობით თანხმობას, რომლის პერსონალურ მონაცემებსაც წარმოადგენს შესაბამისი ინფორმაცია. ასეთ შემთხვევაში პირი ვალდებულია დაიცვას აღნიშნული მონაცემების, ინფო-</p>	<p>.მუხლი 18¹. პერსონალური მონაცემების შესახებ ინფორმაციის მიღების უფლება (14.03.2008 N5919-IS)</p> <p>1. პირს უფლება აქვს, გაეცნოს მასზე არსებულ პერსონალურ მონაცემებს და ჩანაწერებს, რომლებიც დაკავშირებულია მის ფინანსურ/ქონებრივ მდგომარეობასთან ან სხვა კერძო საკითხებთან, და მიიღოს ამ მონაცემების ასლები, გარდა კანონით განსაზღვრული შემთხვევებისა.</p> <p>2. პირს არ შეიძლება უარი ეთქვას იმ ინფორმაციის გაცემაზე, რომელიც მოიცავს პერსონალურ მონაცემებს ან ჩანაწერებს მის შესახებ.</p> <p>3. ნებისმიერი პირი ვალდებულია, წერილობითი თხოვნის საფუძველზე სხვა პირს გადასცეს მასთან დაცული პერსონალური მონაცემები და ჩანაწერები, თუ იგი წარუდგენს იმ პირის წერილობით თანხმობას, რომლის პერსონალურ მონაცემებსაც წარმოადგენს შესაბამისი ინფორმაცია. ასეთ შემთხვევაში პირი ვალდებულია დაიცვას აღნიშნული მონაცემე-</p>	

რმაციის საიდუმლოება.	ბისსაიდუმლოება.	
	(4) 1-ლი-მე-3 ნაწილები არ გამოიყენება ავტომატიზებულად დამუშავებული, მონაცემთა სისტემაში შენახული ან შესანახად გამიზნული პერსონალური მონაცემების მიმართ, როდესაც მათ შესახებ ინფორმაციის გაცემა ვალდებული პირისთვის მიუღებელია, რადგან ამასთან დაკავშირებული ხარჯი შეუსაბამოა დაზარალებული პირის დაცვის ღირს ინტერესთან.	78
<p>მუხლი 19. პირადი უფლებების დაცვა გარდაცვალების შემდეგ</p> <p>მე-18 მუხლში აღნიშნული უფლებები შეუძლია გამოიყენოს იმ პირმაც, რომელიც, თუმცა თვითონ არ არის სახელის ან პირადი ღირსების უფლების მატარებელი, მაგრამ საამისოდ აქვს დაცვის ღირსი ინტერესი. მას შეუძლია სახელისა და ღირსების ისეთი დაცვის მოთხოვნის განხორციელება, რომელიც პიროვნების არსების განმსაზღვრელია და გრძელდება სიკვდილის შემდეგაც. სახელის, პატივის, ღირსების ან საქმიანი რეპუტაციის შელახვისათვის მორალური ზიანის ქონებრივი ანაზღაურების მოთხოვნა სიკვდილის შემდეგ დაუშვებელია.</p>	<p>მუხლი 19. პიროვნული უფლებების დაცვა გარდაცვალების შემდეგ</p> <p>მე-18 მუხლში აღნიშნული უფლებები დაზარალებულის გარდაცვალების შემდეგ შეუძლია გამოიყენოს იმ პირმაც, რომელიც, თუმცა თვითონ არ არის დარღვეული უფლების მატარებელი, მაგრამ საამისოდ აქვს დაცვის ღირსი ინტერესი, თუ დარღვეული უფლება პიროვნების არსების განმსაზღვრელია და გრძელდება სიკვდილის შემდეგაც. გამოყენების უფლების მქონე პირს შეუძლია მოითხოვოს მოქმედებისგან თავის შეკავება, უფლების დარღვევის აღმოფხვრა და გაუქმება.</p>	79
<p>მუხლი 20. საცხოვრებელი ადგილი</p> <p>1. ფიზიკური პირის საცხოვრებელ ადგილად მიიჩნევა ადგილი, რომელსაც იგი ჩვეულებრივ საცხოვრებლად ირჩევს. პირს შეიძლება ჰქონდეს რამდენიმე საცხოვრებელი ადგილი.</p> <p>2. არასრულწლოვანის საცხოვრებელ ადგილად ითვლება მშობლის უფლების მქონე მშობლების საცხოვრებელი ადგილი, ხოლო სამეურვეო პირისა – მეურვის საცხოვრებელი ადგილი.</p> <p>3. პირის საცხოვრებელი ადგილი არ</p>	<p>მუხლი 20. საცხოვრებელი ადგილი</p> <p>1. ფიზიკური პირის საცხოვრებელ ადგილად მიიჩნევა ადგილი, რომელსაც იგი ჩვეულებრივ საცხოვრებლად ირჩევს. პირს შეიძლება ჰქონდეს რამდენიმე საცხოვრებელი ადგილი.</p> <p>2. არასრულწლოვანის საცხოვრებელ ადგილად ითვლება მშობლის უფლების მქონე მშობლების, მეურვის ან მზრუნველის საცხოვრებელი ადგილი.</p>	80

<p>უქმდება, თუ იგი იძულების წესით ან სახელმწიფოებრივი მოვალეობის შესასრულებლად განსაზღვრული ვადით ტოვებს ამ ადგილს.</p>	<p>3. პირის საცხოვრებელი ადგილი არ უქმდება, თუ იგი იძულების წესით ან სახელმწიფოებრივი მოვალეობის შესასრულებლად განსაზღვრული ვადით ტოვებს ამ ადგილს.</p>	
<p>მუხლი 21. პირის აღიარება უგზო-უკვლოდ დაკარგულად 1. დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადაწყვეტილებით აღიარებულ იქნეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად, თუ მისი ადგილსამყოფელი უცნობია და ორი წლის მანძილზე იგი არ გამოჩენილა თავის საცხოვრებელ ადგილას. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის შემდეგ კანონით მემკვიდრეები მოიპოვებენ უფლებამოსილებას, უკვალოდ დაკარგულის ქონება მართონ მინდობილი საკუთრების სახით, მათ შორის, მიიღონ მისგან სარგებელი. ამ ქონებიდან მიეცემა სარჩო უგზო-უკვლოდ დაკარგულის რჩენაზე მყოფ პირებს და დაიფარება ვალები.</p>	<p>მუხლი 21. პირის აღიარება უგზო-უკვლოდ დაკარგულად 1. დაინტერესებული პირის განცხადების საფუძველზე ფიზიკური პირი შეიძლება სასამართლოს გადაწყვეტილებით გამოცხადებულ იქნეს უგზო-უკვლოდ დაკარგულად, თუ მისი ადგილსამყოფელი უცნობია და ორი წლის მანძილზე იგი არ გამოჩენილა თავის საცხოვრებელ ადგილას. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლით კანონით მემკვიდრეები მოიპოვებენ უფლებამოსილებას, უკვალოდ დაკარგულის ქონება მართონ და განკარგონ მინდობილი საკუთრების სახით, მათ შორის, მიიღონ მისგან სარგებელი და ვადა მოსული ვალდებულებები, განსაკუთრებით უგზო-უკვლოდ დაკარგულის ვალდებულებები სარჩოს გადახდასთან დაკავშირებით.</p>	<p>82</p>
<p>2. უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებული პირის დაბრუნების ან მისი ადგილსამყოფლის აღმოჩენის შემთხვევაში უქმდება სასამართლოს გადაწყვეტილება მისი ქონების მართვის შესახებ. მეურნეობის სათანადო გაძღოლით მიღებული სარგებლის ანაზღაურების მოთხოვნის უფლება მას არა აქვს.</p>	<p>2. უგზო-უკვლოდ დაკარგულად აღიარებული პირის დაბრუნების ან მისი ადგილსამყოფლის აღმოჩენის შემთხვევაში უქმდება 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებული გადაწყვეტილება. გადაწყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლით, მემკვიდრეები კარგავენ 1-ლი ნაწილით გათვალისწინებულ უფლებამოსილებას. უგზო-უკვლოდ დაკარგულს შეუძლია მოითხოვოს თავისი ქონების, აგრეთვე მისი სახსრებით შეძენილი საგნების დაბრუნება, სარგებლისა და ნაყოფის ჩათვლით. თუ მემკვიდრეებს არ შეუძლიათ დაბრუნება, მაშინ მათი ვალდებულება განისაზღვრება უსაფუძვლო გამდიდრების შედეგად მიღებულის დაბ-</p>	<p>83</p>

	რუნების შესახებ დებულებების შესაბამისად.	
<p>მუხლი 22. პირის გამოცხადება გარდაცვლილად</p> <p>1. პირი შეიძლება სასამართლოს წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად, თუ მის საცხოვრებელ ადგილას ხუთი წლის განმავლობაში არ მოიპოვება ცნობები ამ პირის ადგილსამყოფლის შესახებ, აგრეთვე, თუ იგი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ისეთ გარემოებაში, რომელიც მას სიკვდილს უქადდა, ანდა სავარაუდოა მისი დაღუპვა რაიმე უბედური შემთხვევის გამო და ასეთი ცნობები ექვსი თვის განმავლობაში არ მოიპოვება.</p>	<p>მუხლი 22. პირის გამოცხადება გარდაცვლილად</p> <p>1. დაინტერესებული პირის განაცხადის საფუძველზე პირი შეიძლება სასამართლოს ადანყვეტილების გზით გამოცხადდეს გარდაცვლილად, თუ მის საცხოვრებელ ადგილას ხუთი წლის განმავლობაში არ მოიპოვება ცნობები ამ პირის ადგილსამყოფლის შესახებ, აგრეთვე, თუ იგი უგზო-უკვლოდ დაიკარგა ისეთ გარემოებაში, რომელიც მას სიკვდილს უქადდა, ანდა სავარაუდოა მისი დაღუპვა რაიმე უბედური შემთხვევის გამო და საპირისპირო ცნობები ექვსი თვის განმავლობაში არ მოიპოვება.</p>	84
<p>2. სამხედრო მოსამსახურე ან სხვა პირი, რომელიც უგზო-უკვლოდ დაიკარგა საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით, შეიძლება სასამართლო წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად არა უადრეს ორი წლის გასვლისა საომარი მოქმედების დამთავრების დღიდან.</p>	<p>2. სამხედრო მოსამსახურე ან სხვა პირი, რომელიც უგზო-უკვლოდ დაიკარგა საომარ მოქმედებასთან დაკავშირებით, შეიძლება სასამართლო წესით გამოცხადდეს გარდაცვლილად არა უადრეს ორი წლის გასვლისა საომარი მოქმედების დამთავრების დღიდან.</p>	
<p>3. პირის გარდაცვალების დღედ მიიჩნევა მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ სასამართლოს გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის დღე.</p>	<p>3. პირის გარდაცვალების დღედ მიიჩნევა გადანყვეტილების კანონიერ ძალაში შესვლის დღე.</p>	85
<p>4. ამ მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში სასამართლოს შეუძლია პირის სიკვდილის დღედ აღიაროს მისი სავარაუდო დაღუპვის დღე.</p>	<p>4. ამ მუხლის 1-ლი და მე-2 ნაწილებით გათვალისწინებულ შემთხვევებში სასამართლოს შეუძლია პირის სიკვდილის დღედ აღიაროს მისი სავარაუდო დაღუპვის დღე.</p>	
<p>მუხლი 23. გარდაცვლილად გამოცხადებულის დაბრუნების შედეგები</p> <p>1. გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის დაბრუნების ან მისი ადგილსამყოფლის აღმოჩენის შემთხვევაში სასამართლო აუქმებს შესაბამის გადანყვეტილებას.</p>	<p>მუხლი 23. გარდაცვლილად გამოცხადებულის დაბრუნების შედეგები</p> <p>1. გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის დაბრუნების ან მისი ადგილსამყოფლის აღმოჩენის შემთხვევაში სასამართლო აუქმებს შესაბამის გადანყვეტილებას.</p>	

<p>2. დაბრუნების დროის მიუხედავად, პირს უფლება აქვს მოითხოვოს ის შენარჩუნებული ქონება, რომელიც მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შემდეგ უსასყიდლოდ გადაეცა სხვა პირს.</p>	<p>2. დაბრუნების დროის მიუხედავად, პირს უფლება აქვს მოითხოვოს მის ხელთ არსებული ის ქონება, რომელიც მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შემდეგ უსასყიდლოდ გადაეცა სხვა პირს.</p>	
<p>3. ის პირი, რომელმაც გარდაცვლილად გამოცხადებულის ქონება სასყიდლით შეიძინა, ვალდებულია დაუბრუნოს მას ეს ქონება, თუ დამტკიცდება, რომ ქონების შეძენისას მან იცოდა, რომ გარდაცვლილად გამოცხადებული პირი ცოცხალი იყო.</p> <p>4. თუ გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის ქონება გადაეცა სახელმწიფოს და მან მოახდინა მისი რეალიზაცია, მაშინ გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ გადანყვეტილების გაუქმების შემდეგ პირს უბრუნდება ქონების რეალიზაციით მიღებული თანხა. (09.12.2005 N2239-III).</p>	<p>ან:</p> <p>2. დაბრუნების დროის მიუხედავად, პირს უფლება აქვს უკან მოითხოვოს თავისი ქონება, აგრეთვე მისი სახსრებით შეძენილი საგნები, სარგებლისა და ნაყოფის ჩათვლით, იმ პირისგან, რომელსაც ის მისი გარდაცვლილად გამოცხადების შემდეგ უსასყიდლოდ გადაეცა.</p> <p>3. ის პირი, რომელმაც გარდაცვლილად გამოცხადებულის ქონება სასყიდლით შეიძინა, ვალდებულია დაუბრუნოს მას ეს ქონება, თუ დამტკიცდება, რომ ქონების შეძენისას მან იცოდა, რომ გარდაცვლილად გამოცხადებული პირი ცოცხალი იყო.</p> <p>4. თუ გარდაცვლილად გამოცხადებული პირის ქონება გადაეცა სახელმწიფოს და მან მოახდინა მისი რეალიზაცია, მაშინ გარდაცვლილად გამოცხადების შესახებ გადანყვეტილების გაუქმების შემდეგ პირს უბრუნდება ქონების რეალიზაციით მიღებული თანხა. (09.12.2005 N2239-III).</p>	<p>86</p>